

სამოსელი პირველი

ნაწილი I

სოფლად

თავი I

ლტოლვილი მოვიდა

ჯერ კიდევ ძალიან ბნელოდა, მხოლოდ ერთგან, დასალიერზე, თითქოს ოდნავ გაბაცდა ცა. წვიმას ახლახან გადაელო, წვეთები უხმაუროდ სხლტსბოდა ერთი ფოთლიდან მეორეზე და აკანკალებული, გალუმპული, ერთიანად სმენად გადაქცეული ლტოლვილი ყურს უგდებდა ამ ილაჯგამოცლილ ჩქამს. ყოველნაირ ხმაურს აიტანდა იგი, გარდა ფლოქვების თქარათქურისა. წამდაუწუმ მდევარი ელანდებოდა და, ღონემიხდილი, ორივე ხელით ჩაბლაუჭებოდა სველ ტოტებს. აქამდე ვერავინ შენიშნავდა, ისე გატრუნულიყო, ხეს ჩახუტებული; ახლა კი, გათენებისას, როცა ძალიან აცივდა და შეწუხებული ლტოლვილი აწრიალდა, იმ გაბზარულ სიბნელეში ამკარად გამოირჩა მისი ჩაშავებული, მოძრავი სილუეტი. საშინლად ეძინებოდა, ძლივს იმაგრებდა დამძიმებულ თავს. კიდევ კარგი, რომ იჯდა მაინც – იმოდენა აღმართის შემდეგ დაღლილ, გადატყავებულ ფეხებს ასვენებდა. აქ, ხეზე ამძვრალს, ძაღლებიც ვერ შესწვდებოდნენ, თუმცა, ყეფა არც გაუგონია. ცოტათი გამხნევდა და იქვე მოშვიდა. უბეში ჩაიყო შეციებული თითები და პურის ყუა ამოაძვრინა. ნელა, აუჩქარებლად ილოღნებოდა—ასე იზოგავდა სიამოვნებას, მაგრამ ერთი ბეწო პური იყო და ჩქარა შემოეჭამა. უფრო აეშალა საღერღელი, სოფელს მიაჩერდა, სადაც საჭმელი უნდა ეშოვა. ოდნავ გამოიკვეთა სახლები, ისევ შეათვალიერა მიდამო და უცნაურმა შიშმა შეიპყრო: მდევრებისა კი არ ეშინოდა, სულ სხვა რაღაცის—მაინც რა საოცრად, როგორ თენდებოდა!.. უნახავს კია როდესმე ისეთი უცნაური, მკვეთრად გამოხატული ფოთლები, ანდა ისეთი მყარი მესერი თუ უნახავს, იმ ბინდბუნდში თვალნათლივ რომ იკრეფდა ძალას...როგორ მოცურავდნენ ხეები ძალიან შორიდან, ლოდებიც რა დინჯად ამოდოდნენ მიწიდან, ისეთი საშიში სიოც თუ უნახავს სადმე, გამთენიისას რომ სცოდნია, და სიოს აყოლილი მკრთალი ჩრდილების მიწაზე ბოგინიც რა უცნაური და შემამფოთებელი იყო...

ველარ გაჩერდა ადგილზე, ხიდან ჩამოხტა და მახლობელი სახლისაკენ გაემართა. ჭიშკართან შეჩერდა და, თავაწეული, ნესტოებდაბერილი, ეჭვით ყნოსავდა ჰაერს. ეზოში შეაბიჯა, თავლას ფრთხილად აუარა გვერდი. მერე რაღაც პატარა, ქვის შენობაში შევიდა და ისე უცნაურად დაგუდული მოეჩვენა იქაურობა, თავბრუ დაეხვა და იქვე პირდაპირ იატაკზე დაჯდა. სული რომ მოითქვა, მიმოიხედა - აქ ისე არა ციოდა, ოღონდ მუქი მინები ჩაესვათ სარკმელში და უცხოდ ბნელოდა. ჩანდა

ძალიან თუ შეშინდებოდა, იდაყვსქვემოთ და ნეკნებზე გაყინული ნემსები დაეძგერებოდა და ახლაც ასე მოუვიდა – თითქოს იქვე, სიბნელეში, ვიღაც სუნთქავდა. ჯერ ეგონა, თვითონ თუ იყო, მაგრამ მერე, დაღლილმა რომ ამოიოხრა და წამით გაიტრუნა, ისევ მოესმა სუნთქვა. შიშმა ერთიანად აიტანა, თვალები მოიფშვნიტა და იყვირა:

ვინ ხარ!

მე ვარ ,მე.

მშვიდი ხმა იყო, დამაწყნარებელი; მაინც კედელთან მოჩოჩდა და ზურგით მიეყრდნო. ისე დაიძაბა, თითქოს ამ მყარი კედლის განგრევა სურდა; და თუმცა ვერაფერი გამოუვიდა, მაინც გამხნევდა და რაღაცა ძალაც იგრძნო. ფეხზე წამოსადგომად არ კმაროდა ეს ძალა, მაგრამ შეკითხვისათვის კი ეყო:

ვინ შენ...

ამ სახლის პატრონი.

მერედა, აქ რას აკეთებ?

ამას მე შეკითხვები?

ლტოლვილმა ისე დაირცხვინა, ცოტათი დამშვიდდა კიდეც. ის კაცი მშვიდად, წყნარად ებასებოდა და შემოხვეწილს გული აუჩუყდა:

- მე...- მკერდზე ხელი მიიღო ლტოლვილმა, -მე დიდი დამნაშავე ვარ, რომ შემოვედი, მაგრამ... არა უშვას. ალბათ გციოდა.

დიახ, იცით, მე ძალიან მციოდა და...

ჰო, ვიცი, მჯერა.

იცით, მე... მე საერთოდ... მე დამნაშავე...

კარგი, კარგი, - დაუყვავა კაცმა, - კარგი, გაჩუმდი.

შემოხვეწილს ძარღვებში სიხარულმა დაუარა, გააბრუა და მხარზე დაუვარდა თავი. ერთხანს თვალდახუჭული იჯდა, კედელს მიყრდნობილი. მერე ისევ აფორიაქდა – კიდეც რაღაც, რაღაც აუცილებლის მოსმენა მოუნდა, საბოლოოდ რომ დამშვიდებულიყო და იქითკენ გამოხიხდა, ხმა რომ მოისმოდა. მუხლებით ქვის იატაკს ეხახუნებოდა და სქელ კედლებს უმწეოდ აწყდებოდა ეს ხრემისდამაგვარი ხმა, მერე კი, სიჩუმე რომ ჩამოვარდა, ლტოლვილმა ხელისგული მიადო კაცს მუხლზე, ახედა და შეევედრა:

ნურაფრის მეშინოდეს?

კაცი დაფიქრებული დასცქეროდა, მერე თავზე დაადო ხელი და უთხრა:

ნურაფრის მეშინოდეს?

და უცებ ლტოლვილი პირქვე დაემხო და თითებით იატაკი მოხოჭნა. ხელები აუმაგმაგდა, მხრებიც, ზურგიც უცახცახებდა. ცრემლებს ყლაპავდა, სახეს უსვამდა იატაკს, ლოყას ადებდა, ყოველ კუნთს ჭიმავდა, სლუკუნებდა – ეს შვება იყო, კაცი მოთმინებით იცდიდა, როდის დაწყნარდებოდა ლტოლვილი თვალებს ახამხამებდა და სახემოთითხნილი შესცქეროდა სანთელს.

ახლავე მოვალ, - უთხრა კაცმა, - ალბათ მოგშივდა.

კი, ძალიან მშია, - თვალი არ მოუცილებია, ისე დაიქნია თავი ლტოლვილმა.

სანამ კაცი დაბრუნდებოდა, ლტოლვილმა სანთელს მიუშვირა დამზრალი თითები და გაუკვირდა – სოცრად გამჭირვალე, ლამაზი ფერის თითებს ხედავდა. მერე ლოყა მიუშვირა, შუბლიც. შეთბა და მადიანი ზმორება აუტყდა, კედელთან დაჯდა, კისრის სახსრები აატკაცუნა.

ვერც შეამჩნია, როგორ მიუახლოვდა კაცი და მისი ხმა რომ შემოესმა, შეკრთა:

ა!

აჰა, მოგიტანე.

რაა... ეს რაა...

პური ღვინოა.

ო... - პურს წაეტანა ლტოლვილი, - ო, რა ტკბილია - და კიდევ მუდარით შეხედა.

ჭამე, შენია.

ლტოლვილი ერთხანს მადიანად ილუკმებოდა, მერე თუნგს წაავლო ხელი:

- დავლიო?

დალიე.

- თქვენ გაგიმარჯოთ, - თქვა ლტოლვილმა და ისევ აუჩუყდა გული: - თქვენ გაგიმარჯოთ, თქვენისთანა ადამიანი არ შემხვედრია ჯერ...

შენც გაგიმარჯოს, მიდი, დალიე.

- ყველა თქვენთანს გაუმარჯოს, - ვედრებით შესცქეროდა ლტოლვილი, - შვილები თუ გყავთ...

მყავს. ერ

რამდენი...

ორი.

ქალ - ვაჟი? ჩანდა

ვაჟები.

- იმათაც გაუმარჯოთ, - თქვა ლტოლვილმა და ჯამი მოიყუდა, - ოჰ, რა ღვინოა, რა ჰქვიათ?

დომენკო და გვეგვე.

რა უცნაური სახელებია, - გაუკვირდა ლტოვილს, - დომენკო და...

გვეგვე.

- აჰ, რა უცნაურია, - დაფიქრდა ლტოლვილი და ჩუმად გაიმეორა, - დომენკო... და გვეგვე...

დომენკო და...

ჩანდა

გვეგვე

ასე დიდხანს ნუ ატრიალებ, - თქვა პირველმა ყმამ, ბიბომ, - იმას ეგრე უყვარს.

ოდნავ მაინც ხომ უნდა შეიწვას.

ეყოფა - მეთქი, ნუ ატრიალებ.

თქვენი ნებაა.

კოჭლმა შამფურზე აგებული კურდღელი შეათამაშა და სინათლისაკენ წავიდა. სახურავიდან წვრილი სხივი ჩამოდიოდა და მტვრის ნამცეცებს აბრჭყვიალებდა. სწორედ ამ განათებულ სვეტთან კოჭლობით მივიდა და სხივს გაფარჩხული კურდღელი შეუშვირა:

ეყოფა ვითომ?

დაყრუვდი თუ რა!! - დაიგრგვინა ბიბომ, მაგიდაზე დადე და მომშორდი.

ახლავე, ახლავე, - შეშინდა კოჭლი, - სხვა არაფერი?

არაფერი, გადი და კართან დადექი. საზამთრო ხომ ჩააცივე...

როგორ არა.

მიდი – მიდი, გადი...

ის იყო კოჭლს სახელურისათვის უნდა წაეველო თითები, უეცრად სახეში აუტანელი ტკივილი ებგერა – ეს გვეგვე შემოვიდა ოთახში და კარი შიგ ცხვირ – პირში მოხვდა კოჭლს. იმან სახეზე ხელები აიფარა და წაიკუზა, ცხვირიდან სისხლი წასკდა, თვალებში სიმწრის ცრემლები ჩაუდგა და შეშინებული დააცქერდა იატაკზე გაგორებულ მუქ წერტილებს, მერე კი, სისხლი რომ შეეჩერებინა, უკან გადასწია თავი.

მშია, - თქვა გვეგვემ.

აგერ, მიირთვი, - ბიბომ მაგიდისკენ გაიშვირა ხელი.

მე წავალ, თუ შეიძლება. - ითხოვა თავგადაწეულმა კოჭლმა.

სად უნდა წახვიდე, - შეულრინა გვეგვემ.ჩანდა

სახეს დავიბან.

_ ჰე, სახის დაბანა მომინდომა... - და უცებ იფეთქა,- რა უნდა დაიბანო, შენი პატრონი დედა!

კოჭლმა თვალებში შეხედა გვეგვეს, გულისპირზე სისხლი ჩამოეწვეთა: კარგა ხანს უყურა და მოულოდნელად ხმაში სუსხი დაეტყო:

ჩემი პატრონიმამათქვენია.

- ბიბო მოიკუნტა – ეგონა, მაგიდას თავზე გადაამტვრევდნენ კოჭლს, მაგრამჩანდა გვეგვეც შეშინდა:

არა, არა, არ დავფიქრებულვარ, ისე ვთქვი... ისე ვთქვი, უბრალოდ ხომ გესმის...

კოჭლი ჭერს ასცქეროდა.

დაუფიქრებლად წამომცდა, უცაბედად... ხომ არავის ეტყვი?

არა, ვის უნდა ვუთხრა.

კარგი, კარგი, წადი ხელ-პირი დაიბანე, ძალიან გეტკინა?

არა.

წადი,წადი, ოღონდ... ვინმესთან არ დაგცდეს, გაიგე?

არა, არა.

დაიცა!.. თუ გინდა, ცოტა ხორცს გაჭმევ.

რად მინდა, უმეა,- გათამამდა კოჭლი.

რაო, უმეაო? - გაიოცა გვეგვემ და ბიბოს ავად გახედა,- არ შეწვით?

- როგორ არა, რას ამბობთ, როგორ არა, - შეიცხადა ბიბომ, თქვენ რომ გიყვართ, სწორედ ასე...

გვეგვემ ჩაკბიჩა და თვალები მოჭუტა. მერე სახე გაუნათდა—კარგი ყოფილა, რა გინდა...ნიკაპი მკერდზე დაიბჯინა და საყელოში ჩაიცინა:

- როგორა თქვი, უმიაო? ესაა უმი? ჰე, ნახე, რა თქვი, უმიაო, გაიგე, ბიბო?

- ჰე!

- წაფი, წადი, პირზე წყალი შეისხი, - და თვალი გააყოლა. კარი რომ მიიხურა, მაგიდას მიუჯდა, თეფშისაკენ გადაიხარა. მადიანად, ხარბად დაღეჭა ხორცი, ძვლები გამოატკვირა, თანდათან იმართებოდა წელში. მერე სკამის ზურგს მიაწვა, მუხლი გაშალა და საზამთროს დიდი ნაჭერი ყანწივით მიიყუდა. ახლა ისიც კოჭლივით ჭერს შესცქეროდა და დაშაქრულ, გრილ საზამთროს წუწნიდა, ალისფერი ზოლი ჩამოსდიოდა ნიკაპზე, ბიბო კი, ნერწყვმომდგარი, ჯიუტად ჩაჩერებოდა იატაკს.

გვეგვემ ნიკაპი მოიწმინდა და თვალი მილულა. სიამოვნებდა, თვლელა რომ ერეოდა და მაინც პირქუშად გამოიყურებოდა.

მამათქვენმა ვიღაც ლტოლვილი შეიკედლა.

გვეგვემ თვალი გაახილა. ერთხანს უაზროდ შესცქეროდა, მერე უცებ გაბრაზდა:

როდის!

დღეს.

ვინ ოხერია!

არ ვიცი...

რალა მიჭირს! ერთი მუქთამჭამელით მეტი გვეყოლება... მაინც ვინაა, რა კაცია!

არაფერი ვიცი.

უ, მაგის... ახლა სადაა.

მინავს.

მინავს?

თითქოს რაღაცა წაართვეს, ალმური მოედო... მაგრამ უცებ ჩაიფერფლა – დღესასწაული გამამღარი იყო. ძლივს აითრია წელი, გაბრუებული გავიდა ეზოში, ვაშლის ხის ძირას, ჭილობზე პირქვე გაიშოტა და დაიძინა.

გვეგვე რომ დაიბადა, თოვდა. ბებიასალმა ერთი კი გაიკვირვა – არასოდეს მინახავს, ბავშვს დაბადებისას რომ არ ეტიროსო, და მეორე სოფელში წავიდა. გვეგვე აკვანში იწვა და ხშირ-ხშირად და ღრმად სუნთქავდა. არაფერი აწუხებდა – თუ არ ეძინა, თვალეზი გახელილი ჰქონდა, თუ ეძინა და ხომ მთლად კარგი. ძალიან ჯანმრთელი ბავშვი იყო, მაგრამ ფეხი გვიან აიდგა. ლაპარაკი სამი წლისამ ისწავლა, მანამდე სულ „ღღ, ღღღ“-ს იძახდა, ისიც რომ მოშივდებოდა, მხოლოდ მაშინ. ტანად დაბალი გამოდგა, მაგრამ იმთავითვე გრძელი, ღონიერი ხელები ჰქონდა. ყმებს მუდამ უთვალთვალეზდა, როგორ მუშაობდნენ. განსაკუთრებით ის უხაროდა, დიდ ხეს რომ წააქცევდნენ ხოლმე – ორი ყმა ხეს მიადგებოდა, ნაჯახს დაუშენდნენ და გვეგვეს მოლოდინი ახრჩობდა. მერე ერ ყმები ხეს მიაწვებოდნენ და გაფაციცებულ გვეგვეს ძალიან სიამოვნებდა ჯერ ღრჭიალის, მერე კი ზემოდან აჩქარებით წამოსული შხუილის გაგონება. წაქცეულ ხეს მივარდებოდა და ზედ გაივლ-გამოივლიდა. ექვსი წლისა რომ გახდა, ერთი ჟანგიანი დანა იპოვა. იმ დანით ხეებს ჩორკნიდა და ნაცრისფერ მერქანს უსერავდა. ბაღში საზამთროს რომ გადააწყდებოდა, მიმოიხედავდა და, თუ არავინ იყო, დანას ტარამდე ჩაარჭობდა ხოლმე. ჩანდა

დღესასწაულები არ უყვარდა. ხმაური, ხმამალალი ვედრება და შემახილები აშინებდა.

უბრალოდ, სოფელეზების ერთად დანახვაც არ სიამოვნებდა. იმათ სოფელში კი უცნაური

დღესასწაულები იცოდნენ, რას არ ევედრებოდნენ ბუნებას: წვიმას, მზესა და ნაყოფიერებას.

ცისკენ თავაწეულნი, ღრიალით ითხოვდნენ ყოველივე ამას და გვეგვე ტყეში მიდიოდა ხოლმე. ქვას ისროდა და რომელ ხესაც მოარტყამდა, დანას ჩამოუსვამდა.

უმცროსი ძმა რომ დაიბადა, რვა წლისა იყო. მას შემდეგ, შინ გული აღარ უდგებოდა – მჩხავანა ბავშვს ქალები თავს დასტრიალებდნენ და მისადმი ასეთი ყურადღება აღიზიანებდა. აიღებდა და სოფლის განაპირას, ტბაში დაცურავდა ხოლმე. სწრაფად ცურვა არ ეხერხებოდა, სამაგიეროდ, ყველაზე დიდხანს ძლებდა წყალში.

დედა რომ მოუკვდა, თერთმეტი წლისა იყო. შავოსანი ქალები თმას იგლეჯდნენ, ლოყას იხოკვდნენ, კიოდნენ. მამასაც შავები ეცვა და, უზომოდ დაფიქრებული, მოწყენილი, კედელთან იდგა. უმცროსი ძმაც იცრეჩანდამლებოდა. გვეგვე ბევრს ეცადა, მაგრამ

მანც იტირა.

მამის დიდი რიდი ჰქონდა, მაგრამ სიყვარული ოდნავადაც არ უყვარდა – თავიდანვე, რაღაცნაირად, ეშინოდა, ერთხელ არ გაუსწორებია მამისთვის მზერა, მალულად თუ შეათვალიერებდა. მამა მხოლოდ ერთხელ გაუჯავრდა – გვეგვე თოთხმეტი წლისა იქნებოდა, როცა მის უმცროს ძმას მოულოდნელად გვიმრის ბუჩქში ჩამხობილს გადააწყდა მამა. ბავშვი ერთიანად მიგძიგებდა და მამამ წამოაყენა, თავი გადაუწია, თვალეში ჩახედა.

მამა, მამაკო, მამა, - იძახდა აცახცახებული ბავშვი, - გვეგვემ ძალლი მოკლა.

რომელი ძალლი.

აი ის, ყავისფერი,, უპატრონო...

რატომ.

რა ვიცი, მოკლა...

ის ძალლი კარდაკარ დაძრწოდა და ყმები პურს აჭმევდნენ. სასაცილო ძალლი იყო, უკანა ფეხებზე დგებოდა და ასე იხვეწებოდა საჭმელს. არავისი ეშინოდა, გვეგვეს გარდა – იგი შემთხვევას არ გაუშვებდა, წიხლი რომ არ მიეყოლებინა გვერდებში და ერთხელ, ძმასთან ერთად რომ ბანაობდა, ჩრდილში მიძინებული ძალლი შენიშნა, მიეპარა, მძიმე ლოდი გაჭირვებით ასწია და ზედ ძალზე დააგდო. მზის გულზე წამოწოლილი უმცროსი ძმა ვერაფერს ხედავდა, მაგრამ წკავწკავის გაგონებისთანავე წამოხტა, მიირბინა და უცნაურად თათებმოკეცილი, თავგაჭექყილი ძალლი დაინახა, გვეგვეს კი, მის ძმას, მუხლისთავზე სისხლი ეცხო და პირზე ცუდი ღიმილი დასთამაშებდა.

სადაა... - მოიქუფრა მამა.

იქ, საბანაოზე...

მამის მისვლა გვეგვეს არ შეუმჩნევია – დანა მოემარჯვებინა, და, დაფიქრებული, ძაღლს ჩხვლეთდა. მერე მაჯაში ისეთი ტკივილი იგრძნო, თვალთ დაუბნელდა; მამამ კი წამოაყენა, შემოატრიალა და მაგრად გააწნა სილა. გვეგვეს ფეხები მოეკეცა და ძაღლს გადაემხო. მამამ დანა აიღო, მოიქნია და წყალში ისროლა, მერე გვეგვე აიყვანა, ტბაში შევიდა და სისხლი მობანა. გვეგვემ თვალი გაახილა და საჩქაროდ დახუჭა, კიდევ არ გამარტყასო. მამამ შინ წაიყვანა შვილები, მეორე დღეს კი გვეგვე უთენია გააღვიძა და ყანაში წასვლა უბრძანა. ჯერ ხელ-პირი დააბანინა, ასაუზმა, მერე თოხი მიაჩეჩა ხელში და ყანისაკენ გასწიეს. მამა წინ მიდიოდა, გვეგვე კი, მთქნარებაატეხილი, უკან მისდევდა. თენდებოდა, სხეულს სასიამოვნოდ წიწვნიდა დილის სიგრილე, მამლები ყიოდნენ, გზადაგზა ყმები ქუდს უხდიდნენ მამას, ის კი, დიდ ყანაში რომ შევიდა, გვეგვეს მიუბრუნდა და ერთხანს თვალეში უყურა, მერე ანიშნა, მომყევო, და თოხნას შეუდგა. სიმინდის ყანა ჯერ დაბალი იყო, მკერდამდე სწვდებოდა მამას. გვეგვე უხეიროდ იქნევდა თოხს, თუმცა ძალიან კი ცდილობდა. შუადღისთვის თითებზე და ხელისგულზე ბებრები ამოებურცა, ტკივილმა სახე მოუღრიცა; მამამ შეხედა და ჩრდილში დაჯდომა უბრძანა, თვითონ კი თოხნა გააგრძელა. გვეგვე იჯდა, იჯდა, მოსწყინდა და იქვე, მის ფერხთით მოფარფატე პეპელას წაეტანა, მაგრამ მაშინვე გადაიფიქრა და რიდით შეხედა მამას. ის ზურგით იდგა და ყველას უკვირდა, ასეთი მდიდარია და ნეტავ რა ძალა ადგასო, იგი კი, მოღლილი, საღამომობით ბრუნდებოდა შინ, როცაჩანდა სახლებისა და ხეების წაგრძელებული ჩრდილლი თვალნათლივ ბაცდებოდა. ასე, მუშაობაში გადიოდა წელიწადის სამი დრო, ზამთრობით კი, როცა საჩანდალუქი თოვლი უშნოდ დაიტკეპნებოდა სოფლის გზაზე, მამა მრგვალ ბუხართან იჯდა და, თვალმოჭუტული, დიდხანს ფიქრობდა. მამასთან ხშირად დაიარებოდნენ ყმები, ზოგი რჩევასა სთხოვდა, ხან რას, ხანდახან დანაშაულშიც გაუტყდებოდნენ და, თუ გაუჭირდებოდათ, ფქვილს ხმადაბლა სთხოვდნენ და არავინ იყო მთელ სოფელში, მამიძს უმადური რომ ყოფილიყო.

მეორე დღესაც წაიყვანა მამამ გვეგვე, მაგრამ ჩრდილში დაჯდომა უბრძანა – ხელისგულები და თითები გადაყვლეფილი ჰქონდა. მეხუთე დღეს კი, როცა გვეგვეს ნატკენი ადგილები გაუმაგრდა, თოხის აღება უბრძანა და მას შემდეგ ყოველდღე სამუშაოდ დაჰყავდა. გვეგვეს მუშაობას ჩქარა შეეჩვია, ოღონდ ის აბრაზებდა, მამამისის ყმებსა და მას ერთნაირად რომ უნდა ემუშავათ. რამდენიმე წელიწადი სულ ყანაში გაატარა გვეგვემ და რამდენჯერ, მარტო რომ იყო, გადაწყვიტა, მამისათვის განეცხადებინა, რომ საკმარისია, რაც იმუშავა, რომ იმის ნაცვლად, ერთხელ ლოდი რომ ასწია, ათასჯერ მეტი გამოსასყიდი მოძრაობა გააკეთა და ახლა ეყოფა მუშაობა, მითუმეტეს, რომ მის უმცროს ძმას ჯერ თითი არაფრისათვის დაუკარებია. საჭირო სიტყვებს დაემბედა ხოლმე გვეგვე, რამდენიმე გეგმას აწყობდა, როგორ ეთქვა ეს ყველაფერი მამისათვის და როცა გახარებული საუკეთესო წინადადებას გულში ათასჯერ გაიმეორებდა, მამის დანახვაზე თავ-გზა ებნეოდა და ბეჯითად იქნევდა თოხს. კიდევ არაფერი, მარტოკას რომ ემუშავა, მაგრამ ხანდახან უზომოდ მოწყენილი უმცროსი ძმა შემოთვლიდა ყანაში და ჩრდილში წვებოდა. გვეგვეს შუბლს უცვარავდა მლაშე ოფლი, თვალეში ჩასდიოდა, ლოყიდან მიწაზე ეწვეთებოდა, უმცროსი ძმა კი, ჩრდილში წამოწოლილი, მოწყენით ამთქნარებდა და არ იცოდა, რით შეექცია თავი.

გვეგვეს თიბვა სხვა სამუშაოზე მეტად ართობდა. სიამოვნებანარევი ბრაზით იქნევდა მზეზე ალაპლაპებულ ცელს და ჯიუტად მიწევდა წინ, მარცხნივ კი მოცელილი, გრძელი ბალახი რჩებოდა. თუკი არავინ უყურებდა, უფრო ბრაზიანად იქნევდა ხელებს და ხმამაღლა ქმინავდა, მერე კი, მოღლილი, ამაყად მიიხედავდა ხოლმე უკან.

მამას ქვიან მიწასთან უყვარდა ჭიდილი – ნიადაგში ჩაფლულ ლოდებს ტეხდა, ნამტვრევებს აგროვებდა და მერე გვეგვესთან ერთად საზიდრით გაჰქონდა, ქვები ზღართანით ეცემოდა ხევში, მაგრამ ეს თოხნა, თოხნა... დ ლ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი

ერთადერთი, რაც გვეგვეს მართლა ატკბობდა, ეს იყო შემწვარი კურდღელი და ჩაციებული საზამთრო, ანდა იმისი მურაბა, საღამოხანს რომ ელოდა.

დ ლ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი

ის იყო და ის, გვეგვეს შეგნებულად არაფერი დაუშავებია ოღონდ უმცროსი ძმა, დომენიკო, ჭირის დღესავით შესძულდა.

ლტოლვილი და დომენიკო

ვიღაცამ თითქოს ხელისგული მიადო ლტოლვილს და, თუმცა ეძინა, სიამოვნებისაგან კიდეც უფრო გაიტრუნა. რაღაცა მსუბუქი, თბილი ელანუნებოდა ლოყაზე და ჟრუანტელმა დაუარა. უზომოდ მაღლიერმა წამოიკვნესა და თვალი გაახილა თუ არა, მაშინვე შემფოთებულმა სახე მოიჭმუხნა და ხელით მოიჩრდილა – მზე დასდგომოდა სახეზე. ჯერ კიდეც ბურანში იყო, რაღაცა გაურკვეველიმ სილურჯე თანაბარი სვლით წამოვიდა მისკენ და თვალში რომ ჩაუჯდა, მერეღა გარჩია – ღია ფანჯარაში ცა მოჩანდა. უცხო ოთახს თვალი მოავლო და, სანამ ძალიან გაცოცდებოდა, ერთბაშად გაახსენდა ყველაფერი. თვალეები დჩანდაახუჭა და გულადმა გადაწვა, ხელები თავქვეშ ამოიდო, დაიძაბა, სიამოვნებით გრძნობდა მხრებს, ბეჭებს, წელს, ფეხებს და ისევ მიმოიხედა. ყურადღებით იცქირებოდა – სად აი

You don't have permission to access უვლია, ამდაგვარ ოთახში კი მაინც არასოდეს ყოფილა; ფრთხილად წამოდგა გამხდარ, დამარღვულ მკერდზე სასწრაფოდ ჩამოიცვა ხალათი, მაგიდასთან მივიდა. საჭმელი დახვდა და, სანამ დანაყრდებოდა, ფეხიდან ფეხზე ირწეოდა, საქმიანად ათვალერებდა ოთახს. მერე ვიღაცის ნაბიჯები მოესმა და მკვეთრად შეტრიალდა კარისკენ, ჩანდალუკმა გაეჩხირა ყელში – ზღურბლზე პირველი ყმა, ბიბო იდგა და ისეთნაირად

იღიმებოდა, კაცი ვერ გაიგებდა, რა ედო გულში.

გამოიღვიძე? - ჰკითხა ბიბომ.

ლტოლვილმა თავი დაუქნია და ლუკმა ჩაყლაპა. - შენთან გამომგზავნეს... ხომ იცი, ვინც?

საფეთქლებთან გარკვევით გაიჭრიალა შიშმა, ისე გლუვმა და მძიმემ, ისეთმა აშკარამ, რომ მოენდომებინა, გაყინული თითისწვერებით შეეხებოდა. უნებურად ხელადას შეავლო თვალი და მაშინვე გამოზომა, მოხერხებულად რომ ჩაბლუჯავდა თიხის გრძელ, ვიწრო ყელს. მერე უცებ გაუელვა: „არა, არა, მღევრები არ გამოგზავნიდნენ...“, და დამშვიდდა:

ვიცი.

ჰოდა, ასე დამაბარა, სადამდეც უნდა, იქამდე იყოსო, - და ამაყად დაუმატა, -

საჭმელი არ მ ოგაკლდება და სასმელი, ლოგინიც გექნება, სხვა რა გინდა?

- არაფერი. შენ ვინ ხარ?

- ვინ ვიქნები, კაცი ვარ.

ლტოლვილი ფანჯარას შეაცქერდა, დაუფიქრებლად გადადგა ორიოდ ნაბიჯი, გარეთ გაიხედა და ხმა დაიდაბლა:

- აი... ამ სოფელში... ვინმე ხომ არ ამოსულა?

- როდის...

- გუშინ... დღეს...

-ა რა, ვინ უნდა ამოსულიყო – გზაზე არა ვართ.

- აა... - გაუხარდა ლტოლვილს, - გზაზე არა ხართ არა?

- არა, ისე კი ამოდის რაღაც-რაღაც ბილიკები, მაგრამ...

- ძნელად მოსაგნებია, არა?

- მე აქ დიდხანს ვერ დაგიდგები, ჩემი საქმეებიც ბევრი მაქვს, - მოულოდნელად გამოაცხადა პირველმა ყმამ,-მოკლედ, სადამდეც უნდა, იქამდე იყოსო...

- დიდი მადლობა გადაეცი, დიდი მადლობა,-მკერდზე ხელი მიიდო ლტოლვილმა, - ეგეთი კაცი

არ შემხვედრია ჯერ არსად, არასოდეს, - და უცებ გული აუჩუყდა, მაგრამ შემოსულს თვალი რომ გაუსწორა, ენაზე იკბინა, განზე გაიხედა და ჩუმად გაიმეორა: - დიდი მადლობა გადაეცი.

პირველმა ყმამ დამცინავად მომუწა პირი და გავიდა.

ჭიმკართან ღელე ჩამოდიოდა, ლტოლვილმა განზე გადაგა ფეხები, დაიხარა და ცივი, ყინულოვანი წყალი ორივე პეშვით რომ ჩანდაშეისხა, შვებით აფრუტუნდა – ძალიან ცხელოდა. სახე არ შეუმშრალებია, ისე დაადგა გზას. სოფლის განაპირას გაუწია გულმა. მშვენივრად იცოდა, სოფლის პატრონმა კარგად რომ მიიღო, მაინც ერიდებოდა მის ეზოში წრიალი და ტყისპირას ყოფნა მოუნდა – ყველგან, საცა კი ასეთი დიდი ხეები და ბუჩქნარი უნახავს, ასე ეგონა, რომ ხეები ყველასი იყო და იქითკენ მიიჩქაროდა. ხესთან რომ მივიდა, მომცრო ტოტი აახლიჩა, ფოთლები შემოაცალა და მაგრად დაიქნია, ზუზუნით გაიპო ჰაერი. ყური მიუგდო, ისევ ასწია ხელი და შორიახლოს ყმაწვილი დაინახა, ხეს ბეჭებით მიყრდნობილი. ერთხანს ხელშემართული უყურებდა, მერე უხერხულად გაიღიმა, დაიხარა და ტოტი მიწაზე დადო, ისევ შეათვალიერა ყმაწვილი და, სხვა დროს იქნებ არც გაჰკვირვებოდა, მაგრამ ახლა, დამშვიდებულს და გამამდარს, თვალი გაუხარა ასეთი მშვენიერი, ფერმკრთალი ყმაწვილის დანახვამ. ისიც შესცქეროდა და ლტოლვილს გაუკვირდა – ეს ყმაწვილი სრულებით არა ჰგავდა აქაურს. არსად უნახავს, სოფლელი ერ ბიჭი უქმად რომ მდგარიყო ხესთან, გულზე ხელებდაკრეფილი, ნაზი თითებითა და ფერმკრთალი სახით.

- შენ ლტოლვილი ხარ, არა? - ჰკითხა ბიჭმა. გამოთქმა მაინც სოფლელისა ჰქონდა. ჩანდა

ჰო, - თავი დაუქნია ლტოლვილმა და გაუღიმა, - შენა, დომენიკო?

საიდან იცით?

You don't have permission to acces

ვიცი.

ერთხანს ჩუმად იყვნენ. ლტოლვილი მიწაზე დაჯდა, ბალახი მოგლიჯა და გადაყვლეფილ მუხლზე დაიყარა. ბიჭს გაუკვირდა, თვალი მოარიდა, უცებ ვიღაცა დაინახა და მიაჩერდა. ლტოლვილი არ წამომჯდარა. ბუჩქი გადასწია და დომენიკოს მზერას თვალი გააყოლა - თვრამეტი წლის გოგო გზაზე მიდიოდა. ლტოლვილმა ღიმილით ახედა დომენიკოს და გულაღმა წამოწვა. ერ

თვრამეტი წლის გოგო კი გზაზე მიდიოდა. მაღალი, ჯიშინი გოგო იყო, კაბა დავიწროებოდა და სიარულისას მკერდი უხტუნავდა. ძალიან ცხელოდა, ლოყყყები წითლად უღუოდა გოგოს ზედა ტუჩი ოფლით დასცვაროდა, ტყისკენ მიიჩქაროდა. ტყეში რომ შევიდა, გემრიელი ჰაერი

ჩაისუნთქა და თვალი მილულა. დელესთან მივიდა, ჩამოჯდა, პატარა დელე იყო, კენჭებიც მოჩანდა ფსკერზე. პეშვით ამოიღო წყალი, სახეზე იპკურა. ესიამოვნა, სველი ხელი ყელზე ჩამოისვა, თმა გაიშალა, კისერზე მოიხვია, მერე სქელი, ფერადი წინდები გაიხადა და ფეხები წყალში ჩაყო. ერთხანს გატრნული იჯდ. უკან გადახრილს, ხელისგულებს დაყრდნობილს და, ნეტარებისაგან თვალდახუჭულს, ჩრდილისთვის შეეშვირა სახე. მერე ფეხები წყალში აადგაფუნა, იცინოდა და უცებ ტყისა შეეშინდა – დამაბულმა მოავლო იქაურობას თვალი, მაგრამ შიშმა ჩქარა გადაუარა -წამოდგა და ფეხშიშველამ გაიარა ბალახზე. ჯერ თითის წვერებს დგამდა, წამით ყოვნდებოდა და მერე მთელი ფეხისგულით გრძნობდა მიწის სიგრულეს. ასე გაიარ-გამოიარა და გული რომ იჯერა, ისევ შეეშინდა. საჩქაროდ ჩაიცვა ჭრელჭრული, ნაქსოვი წინდები და ტყიდან გამოვიდა. გზაზე ძალიან ცხელოდა, სახეზე და ყელზე მაინც შერჩენოდა ტყის სიგრული და თამამად მიაბიჯებდა. სოფლის განაშირას ორიოდე წლით უმცროს ბიჭს მოჰკრა თვალი და ჩაიღიმა – შშვენური ბიჭი იყო, თანაც – უმცროსი, დად ღ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი თავისუფალად ემასლაათებოდა. ახლაც, პირდაპირ იმისაკენ დაადო თავი, იარა, იარა და ძალიან რომ მიუახლოვდა, ერთი კი გამომწვევად შეხედა, მერე მკვეთრად შეტრიალდა და ზურგით დაუდგა:

- ბიჭო, დომენიკო, - უთხრა გოგომ და თითები ზურგზე მოიპოტინა,- ემანდ ღილი გამხსნია, შემიკარი რაა...

- სადა, აბა... - წამით ლტოლვილისაკენ გაიხედა დომენიკომ, მაგრამ ვერ დაინახა, -დ ღ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი ბუჩქი ეფარებოდა.

აი, აქა... ვერა ხედავ

კი ხელებგაშლილი იდგა.

რა იყო, ბიჭო, ხომ არ გრცხვენია? - მხარუკუდმა გამოხედა გოგომ.

მე? მე რისა უნდა მრცხვენოდეს, ქურდი კი არ ვარ.

ოო, ყოჩად... დიდი მადლობა, დომენიკო. ერთი წუთი დაიცა...

რა იყო...

დომენიკო, გოგოსთვის გიკოცნია?

როგორ... - სუნთქვა შეეკრა დომენიკოს, - უბრალოდ, თუ...

უბრალოდკი არა... ისე, ნამდვილად თუ გიკოცნია...

რა შენი საქმეა...

არ მეტყვი და ნუ მეტყვი, ძალიანაც არ მინდა?! - მკვეთრად შეტრიალდა გოგო

და თმა მხარზე ჩამოეშალა. ოდნავ რომ გასდა, მიიხედა, და გაუღიმა. მერე ყველაფერი გადაავიწყდა, თამამად, ლაღად მიაბიჯებდა სოფლის გზაზე.

ვინ იყო? - წამოჯდა ლტოლვილი.

ერთია, ჩვენს მეზობლად ცხოვრობს.

აა, - მიმოიხედა ლტოლვილმა, - მართლა, ეს რა მცენარეა?

რომელი?

ესა...

რომელი, აბა...

აი ეს, ყველგან როა...

აჰ, ეგა? - მიმოიხედა დომენიკომ და ზიზღით დაუმატა, - გვიმრა.

რორგორ?

გვიმრა.

რა უცნაური მცენარეა, რამეში თუ გამოიყენება...

არა, არაფერში... რამეში რომ გამოიყენებოდეს, ამდენი იქნებოდა?

აჰ, არა, არა, ეგ არ გაიფიქრო, - ხელი გაასავსავა ლტოლვილმა, - რაღა ამოდის,

ალბათ გამოიყენება კიდევ.

რაში?

მე არ ვიცი, რაში... თქვენ უნდა იცოდეთ.

არ გამოიყენება და რა ვქნა...

შეუძლებელია, - განაცხადა ლტოლვილმა.

აგერ, ვისაც გინდათ, იმას ჰკითხეთ...

არა, მე კი მჯერა, რომ არ იციან... მაგრამ არ შეიძლება, რაიმე დანიშნულება

რომ არ ჰქონდეს.

რასა, გვიმრას? - აგდებულად გაიღიმა დომენიკომ, - მაგას ღორებიც არა ჰამენ.

ეგ არაფერს ნიშნავს.

თხებიც არ ჰამენ, არც ცხვრები, შიმშილით რომ კვდებოდნენ, პირს არ ერ დააკარებენ.

მართლა? რა უცნაური მცენარე ყოფილა – დაინტერესდა ლტოლვილი და ერთი

შტო მოწყვიტა, - ხედავ, როგორი ყოფილა?

როგორი?

აი, ერთად როცაა, ბუჩქად, მართლაც რომ შეუხედავია, მაგრამ აბა ერთი შტო

დაიჭირე მაღლა და ისე ისე გახედე, რა მშვენივრად აქვს ასხმული ფოთლები... და ფოთლებიც რა უცნაურია... - ლტოლვილი ისევ წამოწვა, ხელში ატრიალებდა შტოს.

დომენიკო გაკვირვებული შესცქეროდა.

და შენ კიდევ ამბობ, არაფერში გამოიყენებაო, არა?

აბა რა!

მაშინ რატომ არ ჰამენ ღორები?

მე რა ვიცი.

რადღაც არის ამ მცენარეში ისეთი, რომ თხები და ღორები არ ჰამენ... შენ

აღბათ ისიც არ იცი, გველის შხამით რომ მკურნალობენ?

როგორ – მკურნალობენ?..

ავადმყოფს არჩენენ.

უხსენებლის შხამით? - დაეჭვდა დომენიკო, და მაშინვე ხელი ჩაიქნია, - რას ერ

ამბობთ, ეგ ხომ ადამიანს კლავს.

ლტოლვილი წამოჯდა და მიმოიხედა:

რა, თქვენს სოფელშიც არიან?

როგორ არ არიან... შავები.

ჰოო? ბევრია?

არც ისე... მაგრამ ერთი უხსენებელია, მტრისას... ნემსისხელაა, არც ჩანს, არც

არაფერი, მაგრამ თუ ვინმეს უკბინა, იმწამსვე, მაშინათვე კლავს...

მართლა? რა ჰქვია...

პატარას? იირკოლა ჩი...

იირკოლა ჩი... - გაიმეორა ლტოლვილმა, - მერედა, ბევრია?

არა, ორ-სამ წელიწადში ერთხელ თუ უკბენს ვინმეს.

ჰოო, ეგ კი ვერაა კარგი ამბავი... ისე კი, დომენიკო, მცოდნე ხალხი მაგ

იირკოლა ჩის შხამიდან უებარ წამალს დაამზადებდა.

მართლა?

მართლა.

თქვენ საიდანა ხართ, ბოდიში?

ლტოლვილმა არ იცოდა, სად დაიბადა. ისეკი, ბუნდოვნად ახსოვდა ის ადგილი – საითაც გაიხედავდი, ყველგან ზღვა ჩანდა, ალბათ კუნძული თუ იყო მისი სამშობლო. ნაპირთან უზარმაზარი, ყავისფრად აჩონჩხილი კლდე იდგა, მისი კენწერო ბუნებასა თუ ვილაც ახირებულ მოქანდაკესპეშვისათვის დაემსგავსებინა: პატარაობისას დიდხანს იდგა ხოლმე იქ. ზღვა ხშირად იცვლიდა ფერს, ხან მწვანე იყო, ხან მუქი ლურჯი, ხანდახან კი, როცა ძალიან დეღავდა, ყვითლად იმღვრეოდა და ელვა იგრინებოდა ცაში, უზარმაზარი ტალღები მუქართ მოგორავდნენ, ხმელეთზე კი, გრიგალის ატეხისთანავე, მრისხანედ წამოიმართებოდა სამუმი და ეს უშველებელი, საზარელი სვეტი მწივანა სიმღერით დაალაჯებდა ნაპირზე. ყველანი გამორბოდნენ ბამბუკის სახლებიდან და ხეებს ეხუტებოდნენ, მაგრად შემოაჭდობდნენ

მკლავებს, ლოყითაც კი ეკვროდნენ და ალბათ სწორედ აქედან დასჩემდათ ხის სიყვარული. ყველას ჰქონა საკუთარი ხე – ზოგისთვის მხოლოდ მფარველი იყო იგი, ზოგიერთისთვის კი საქმრო და დანიშნული. ქალიშვილებს ლამაზ, ვერცხლისფერტანა ხეებს გაურიგებდნენ ხოლმე – როგორც კი თორმეტი წლისა შესრულდებოდა, თმაგაშლილი მიჰყავდათ ხესთან. იქ კი, ჯერ თაკარა სიცხეში დიდხანს უნდა მდგარიყო პატარძალი, თმაგაშლილი იდგა და თუმცა დოლები გაბმულად გუგუნებდა, მაინც ესმოდა საკუთარი გულისძგერა. მერე კი, თეთრწვერა ბერიკაცის ნიშანზე, ფრთხილად შედიოდა ხის ოდნავ მოცახცახე ჩრდილში და ვერცხლისფერ მერქანს სახეაღწევილი ჰკოცნიდა. ლტოლვილსაც ეგულებოდა საკუთარი ხე – მას გრილი, მოტკბო ნაყოფი ჰქონდა. თავად ხე არც ისე მაღალი იყო, ძალიან უხეში, აქერცლილი კანით დაფარულიყო და გრიგალი რომ მიწყნარდებოდა, ლტოლვილს მთელი სხეული დაკაწრული ჰქონდა და სისხლი სდიოდა. ამ ხეს მამას ეძახდა ლტოლვილი.

მამას? - გაიკვირვა დომენიკომ.

ჰო, მამა არ მყავდა.

გორაკები კი მშვენივრად, ცხადად ახსოვდა, ოღონდ ისეთი უცნაური ფერები მერე აღარსად შეხვედრია – იქ ფოთლები მწვანე იყო, მაგრამ ისეთი მწვანე კი არა, ყველგან როა – ღია, ღია მწვანე. მიწაზე ჩამოცვნილი ფოთლები სწრაფად ჰკნებოდა, მაგრამ ისე კი არ ყვითლდებოდა, როგორც სხვაგან – ბაცი, ძალიან ბაცი ყვითელი დაჰკრავდა. სამაგიეროდ, შემოდგომისპირს წითლად ჩახჩახებდა იქაურობა და დაღლილი მზერა იქითკენ გარბოდა, სადაც ტალღები ჯიუტად ლოკავდნენ ყავისფრად აჩონჩხილ კლდეს.

ეგეთი მაგარი წითელი იყო?

ეგეთი მაგარი.

დიდხანს ცხოვრობდით იქმჩანდა

ერთხელ, როცა დიდი გრიგალი დაატყდათ თავს., ის კი ახსოვს, თავის ხემდე რომ ველარ მიაღწია, სხვას ააფრინდა და მერე, თვალი რომ გაახილა, სქლად დაგრეხილი, ცისკენ მიმავალი თოკები დაინახა, მერე წვერმოშვებული, აგდებულად მომღიმარი სახეები შეათვალიერა და გაკვირვებული წამოჯდა. ირგვლივ ისევ ზღვა იყო, ლურჯი, დაწმენდილი, მზის სხივებით აბრწყიალებული, თეთრი ღრუბლები ალაგ-ალაგ ქათქათებდნენ ცაზე და ამ მშვენიერ, ლამაზ ფერებში მკვეთრად გამოირეოდა შავიევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც ძველებურადვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში დროშა.

- ვინ იყვნენ? .

ახლაც არ იცის ლტოლვილმა, სადაური მეკობრეები იყვნენ-იმათი ენა არ გაეგებოდა. მერე კი, მეორე გემი რომ დაედევნა იმათსას, აიღო და წყალში გადახტა.

- რატომ?

ძალიან ცუდად ექცეოდნენ, საერთოდ, ძალიან ცუდი ხალხი იყო.

- გემი რა არის?

- გემი არ იცი?

- არა, - გაწითლდა დომენიკო.

- რაღას მალაპარაკებდი, - გაიღიმა ლტოლვილმა, - გემი ხის დიდი სახლივითაა, ზღვებზე დაცურავს. ჩანდა

- და... ზღვა რა არის?

- ზღვაც აღარ იცი? ზღვა ბევრი, ძალიან ბევრი, დიდი წყალია.

- აა...

- ეეჰ, დომენიკო, - შეაცქერდა ლტოლვილი, - ნეტაი შენ.

- რატომ?

- რატომ და ეგრე ჯობია.

- როგორ-ეგრე?

- ზღვა და გემი რომ არ იცი, ეგრე. შენ ალბათ, მტერიც არა გყავს.

- რად უნდა მყავდეს, ცუდი ადამიანი კი არ ვარ.

- ეეჰ, - გულიანად გაუღიმა ლტოლვილმა, თავი გვერდზე გადახარა და ისე შეხედა, - მართლაც რომ ნეტაი შენ, დომენიკო...

მამასთან ორი კაცი მივიდა

საღამო ხანს მამასთან ორი კაცი მივიდა. ამხდარმა, ჭორფლიანმა ყმაწვილმა ფრთხილად დააკაკუნა და სმენად გადაიქცა – ლოყა გრილ კარს მიადო და თვალები აახამხამა.

- შემოდით, - მოისმა მშვიდი ხმა, - შემოდით, ღიაა...

ჭორფლიანმა თანამგზავრს მიხედა და ორივემ ფრთხილად გადააბიჯა ზღურბლს.

მამა ატკარცალეზულ ბუხართან იდგა, სინათლე ეხახუნებოდა თავსა და ზურგზე, ჭორფლიანმა ყმაწვილმა ხელით მოიჩრდილა, მეორე კი, ჯმუხი და შუბლშეკრული კაცი უფრო მოიღუპა.

რისთვის მოსულხარ, ნანდუ?

- ჯმუხი კაცი ქუდს აწვალეზდა ერთხანს, თავი არ აუწევია. მერე თითქოს რაღაცის მოყოლა დააპირა, მაგრამ მაშინვე გადაიფიქრა:

- ჯერ მაგანა თქვას.

თქვას.

- აი, როგორა ვთქვა, - ხეზი გაშალა ჭორფლიანმა, - მდენი არც არაფერი მომხდარა. მე წყაროზე ჩავედი და მაგისი ცოლი, კოკას ავსებდა. მე ავიღე და დავეხმარე – კოკა შევეუდგი მხარზე. ეგ თურმე ბუჩქებში დამალულიყო და ეგონა, რომ აი, როგორ ამბობენ... ვითომ მაგის ცოლს და მე... ვითომ რაღაცა გვქონდა ერთმანეთში.

- რატომ გეგონა ასე, ნანდუ?

ეგრეა, - აღელდა კაცი, - აბა, როგორა ვთქვა... ეგრეა, ეგრე.

რა იცის რომ ეგრეა, რა იცის?

რა იცი, რომ ეგრეა, ნანდუ?

რათა და, მაგან ისეთნაირად ჩაიცინა, რომ... აი ისე რომ...

ჩალიმებას გააჩნია, არა?

ხო! - გაეხარდა ჯმუხს, - ჩალიმებას გააჩნია.

სიცილი სიცილია, - იუარა ჭორფლიანმა, - ერთი გავიცინე, რა მოხდა...

ახლოს მოდი, რესა.

ჭორფლიანმა ორიოდე ნაბიჯი გადადგა, ბნელოდა და საკმაოდ თამამად მიაჩერდა, მაგრამ მამამ თაროდან კვარი ჩამოიღო და სახსესთან მიუტანა. ჭოტფლიანს ფერი ეცვალა და თავი დახარა. თითქოს დამნაშავესავით იდგა, მაგრამ მაინც თითებს წელზე ითამაშებდა, მამას რომ არ დაენახა,

ისე.

- შენ რომ დაიბადე, ღრუბლიანი დღე ჩანდაიყო, რესა. ცხელოდა და სუნთქვა ჭირდა, ნიავის ჭაჭანებაც არ იყო, სიო რომ სიოა, ისიც კი არ ჭროდა. შენ ჩვრებში გახვეული იწექი, სახე გაგლურჯებოდა და კაცმა არ იცოდა, გადარჩებოდი თუ არა, ტირილის თავიც აღარ გქონდა. წყაროს წყალს გასმევდნენ ქალები, წლისა რო შესრულდი, ძლივს გამოიხედე. შენი ტოლები რომ თამაშობდნენ, ჩრდილში დაგსვამდა ხოლმე დედაშენი და მთელი დღე ასე იჯექი და პურს ლოლნიდი, რადგან წამოდგომაც არ შეგეძლო – ფეხებში ძალა არა გქონდა, რესა. ერთხელ კი, როცა ჩრდილმა გადაიწია და ერ თაკარა მზეზე აღმოჩნდა, ვერავის გააგონე და ერთხანს საწყლად მოთქვამდი, მხოლოდ მე გხედავდი, მაგრამ არ მოვსულვარ შენთან, შორიდან გითვალთვალედი – ვიცოდი, მზე რომ გჭირდებოდა. თქვენს ეზოსთან ვიდექი, ყანიდან წამოსული, დაღლილი, შენ კი, ტირილით დაოსებული, გულადმა გადავარდი და შიშველ ფეხებზე მზე გაცხუნებდა. ცოტათი რომ აგრილდა და გონს მოეგე, თბილმა ჟტუანტელმა დაგიარა ფეხებში, ხელებით დაეყრდენ მიწას, წამოიწიე, წამოიწიე და ფეხზე დადექი-სამი წლისა იყავი მაშინ, რესა. მას შემდეგ დრო გავიდა, მე ყველაფერი კარგად მახსოვს, ყოველთვის გაკვირდებოდი, შენ რომ არ იცოდი, ისე. პატარა ბიჭობაში საქონლის წვალემა გიყვარდა, დიდი ანცი ბავშვი იყავი, სულ ტყუილსა და ემშაკობაზე გეჭირა თვალი. დინდლი რომ ამოგივიდა, სალამურზე დაკვრა ისწავლე და, რაც მართალია, ყველაზე კარგად უკრავდი. დამღერებაც კარგი იცოდი და ზოგ ქალს სხვა რა უნდოდა, ასე არ იყო, რესა? მე იშვიათად გხვდებოდი-სამუშაოდ რომ მივდიოდი, შენ ტკბილად გეძინა, ვენახიდან რომ ვბრუნდებოდი, სადმე, ტყისპირს, ვიღაცას ტყუილიყ

You don't have permission to accesბით ხიბლავდი და მაინც, ათასში ერთხელ პირისპირ რომ შემეჩხებოდი, ვითომ ვერცა მხედავდი, ისე ამარიდებდი ხოლმე თვალს. საერთოდ, ჯანმრთელი ყმაწვილი კი დადექი, არაფერი გაწუხებდა, მაგრამ ერთხელ ცხენმა გადმოგაგდო და ფერდი და მუხლი ისე გტკიოდა, სულ იდაყვებს იკბენდი. რომ მოიკეთე, ერთი პირობა პატიოსნად ცხოვრობდი, იმ ტკივილებით ბუნდოვნად დაშინებული, მაგრამ მალე ისევ სიცრუე მოგადგა ენაზე, გაუტანლობა ჩაგეხვია გულში, რესა.

მამას ხელი გაეშვირა, მაგრად ჩაებლუჯა კვარი და ისე ლაპარაკობდა; მკრთალი სინათლე უფართხალებდა ჭორფლიანს სახეზე.

- ისე კი, ბევრჯერ გადარჩენილხარ, ეგ მაინც თუ გახსოვს, - ხანჯლით დაგდევნებთან, ისარი აუცდენიათ, ბევრი რამ საერთოდ ვერ გაუგიათ - ეგეც გადარჩენაა, ამასწინათ კი, მეზობლის ქორწილში მწვანე თასზე უარი რომ გათქმევინე, შიგ საწამლავი ესხა.

„იიპ,“-გაიფიქრა ჭორფლიანმა და შვებითჩანდა ამოისუნთქა. მამამ კვარი მოაცილა.

ერთხანს გატრუნულნი იდგნენ, კრინტი არ დასცდენიათ.

ჭორფლიანმა მალულად ისევ აითამაშა წელზე თითები და ამის შემხედვარე ჯმუხი კაცი ისე ჩუმად განრისხდა, ფრჩხილები ჩაესო ხელისგულეებში.

მერე მამა ბუხართან, სამფეხა სკამზე დაჯდა ად ჭორფლიანს შეხედა.

- ეს ყველაფერი კარგი, აბა რამე დაგვიკარი, რესა.

- რომელი? - გამოცოცხლდა ჭორფლიანი, თითები უბეში ჩაიყო და სალამური ამოაძვრინა, - ძლივს არ ვიპოვნე? - წყაროსთან დამრჩენოდა. რომელი დავუკრა?

რომელიც გინდა. შენ რაც გინდა, ის დაუკარი და ის დაამღერე.

ჭორფლიანმა ტუჩები წაიწვრილა და სალამური პირზე მიიღო. თითები კოხტად აათამაშა, თვალები მილულა, თამამად, ხალისით უკრავდა, მერე ხელები ჩამოუშვა და დაამღერა, თან სალამურს თემოზე მსუბუქად ირტყამდა:

ორშაბათობით აშენდა

ციხე-ქალაქი მთაზედა,

ქვა შემოივლო გალავნად,

ცა დაიხურა თავზედა,

ჰე-ე, ჰეე...

ისევ სალამურს ჩაჰბერა, მხრები აათამაშა, მერე ღრმად შეისუნთქა:

ეს სალამური კოხტაო

რა კაი ხელში მოხვდაო,

ჰე-ე, ჰეე...

ხელიდან ხელში სავალო,

გამქარვებელო დარდისა,

მუდამჟამს უბით სატარო,

როგორც ფურცელო ვარდისა,

ჰე-ე, ჰეე...

გახარებულმა იტუცა პირში სალამური, მამა დაჟინებით მისჩერებოდა, მაგრამ თვალი ვერაფრით გაახელინა; მერე უფრო გაბედულ სიმღერაზე გადავიდა რესა:

ნეტაი ერთსა ღამესა

შენთან მქონიყო ბინაო,

ჩემი ნაბადი დაგვხურა

შენს მკლავზე დამაძინაო.

აღტაცებულმა ტუჩზე იკვინა:

ლისო, ლისო ქარი ქრისო-ლისიმ

დალალო, დ დ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი

შევარდენი ფრთასა შლისო-ლისიმ

დ დ ე ს ა ს წ ა უ ლ ი დალალო,

არიგებულ, ჩარიგებულ-რა

ტურფა რამ ხარო,

ქმარმძინარი, შენ მღვიძარი, -

რა ტურფა რამ ხარო,

ლისო, ლისო ქარი ქრისო-ლისიმ

დალალო,

შევარდენი ფრთასა შლისო-

ლისიმ დალალო.

მამას ყვრიმალეები დაებერა, მაგრამ ბუხრისკენ ზურგითი ჯდა და არაფერი ჩანდა, თანაც ჭორფლიანს თვალეები მაგრად დაეხუჭა და ადგილზე ცმუკავდა, გახარებულმა, ერთი - ორჯერ ჩაბუქნა კიდევ: შენისთანა სავსე ქალი უნდა ჩავიგდო ხელშია,

ნეტავი ტუჩით შემახო შენ რომ ვაშლი გაქვს მკერდშია, ჰე-ე, ჰეე...

ჯმუხი იატაკს ჩაჩერებოდა და ხელისგულიდან სისხლი სდიოდა. ერთიანად დაჭიმულიყო, მაგრამ ზღართანი რომ მოესმა, შეკრთა და გაოგნებული დააცქერდად ღესასწაული სოხანეზე გაშლართულ მომღერალს – იმას მწვანე ლაქები დაჰყროდად ღესასწაული გაყვითლებულ სახეზე.

რა არი, რა მოხდა? - უნებურად იკითხა.

მამა ისევ სამფეხა სკამზე იჯდა, მშვიდი, გამართული, დაფიქრებული.

რა მოხდა? - გაიმეორა ჯმუხმა და უცებ შეეშინდა – მე... მე არაფერი, მე

უდანაშაულო ვარ, მე არფერი ჩამიდენია...

შენ რა შუაში ხარ, - უთხრა მამამ, - აგერ, კვარი აიღე და დახედე.

ნანდუ კვარს წაეტანა და წაქცეულს სახეზე დაანათა. ტუჩიდან ნიკაპამდე წვრილი ზოლი შეამჩნია, ეს სისხლი იყო, მაგრამ შიგნით თითქოს რაღაც ირხეოდა. ხელით მოიჩრდილა და უფრო დააცქერდა, მერე კი, რომ გაარჩია, უკან გადახტა, კედელს ზურგით აეკრო და დაიყვირა:

იირკოლა ჩი!

იირკოლა ჩი... - წყნარად გაიმეორა მამამ. წაქცეული ახლა უფრო გრძელი

ჩანდა.

კი მაგრამ... აქ საიდან... აქ რა უნდოდა... შიგ ტუჩში უკბენია!

ალბათ სალამურში თუ შემძვრა... წედან არა თქვე, წყაროსთან დამრჩენოდაო.

რა უცნაურია, რა უცნაურია, - წამოიძახა ნანდუმ და უცებ მოერგო თავს –

ძველებურად ჯმუხი და სიტყვაძვირი გახდა. მამა წამოდგა, წაქცეულთან დაიხარა და ჩხირი ჩამოუსვა სისხლის ზოლს, რაღაცა პატარა, წვრილი, მოძრავი, მაგრად ჩაესო ჩხირს, ეტყობა, სისხლით გაღიზიანებული გველი ჩხირსაც საკბენად ჩააფრინდა. მამა ბუხართან მივიდა, ხელი გაიქნია და ოდნავი ალი ავარდა ნაკვერჩხალს, თან წითლად გაიკლაკნა რაღაც და მერე ყველაფერი მიიღია. შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადააღაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. მამამ კვარს დაავლო ხელი და კედელთან ატუზულ კაცს მიუახლოვდა:

შემომხედე, ნანდუ!

მკრთალი სინათლე დაბორიალებდა კუმტ სახეზე, მერე კაცმა გაღიმება სცადა, მაგრამ არ გამოუვიდა.

- გაგეხარდა, არა, ნანდუ?

- არა, რასა ბრძანებთ, - შეკრთა კაცი, - ადამიანის სიკვდილი როგორ გამეხარდებოდა...

მამა ერთხანს ნაღვლიანად შესცქეროდა, კაცმა ისევ სცადა გაღიმება, მაგრამ ამჯერადაც არ გამოუვიდა.

- წადი, გამეცალე, - უთხრა მამამ და ზურგი შეაქცია, - ჩემს სახლში აღარ დაგინახო, წადი, წა...დ ღ
ე ს ა ს წ ა უ ლ ი

...კარი რომ მიიხურა, მამა ფანჯარასთან მივიდა და მიმავალს გახედა:

...თვალეები მოჭკუტ. დაფიქრებული, სიბრალოლით გასცქეროდა ღამეში შემავალს და ბუხრიდან გამოვარდნილი, მოკიაფე სუსტი სინათლე ისევ ჯიუტად ეხახუნებოდა თავსა და ზურგზე. დრო გადიოდა...

ევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც ძველებურადვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში

ტყისპირი

ჭერამდე აბობლებული მძიმე ხალიჩის ნაცნობ, ტეხილ ხაზებს ზანტად მისჩერებოდა დომენიკო. ეზოში რახანია შეშას აპობდშემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, ამურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. ნენ, მაგრამ გამეტებით დაქნეული ნაჯახის მკვეთრი, მოკლე ხმა ხანდახან თუ ესმოდა გაბრუებულს, წამოდგომა ეზარებოდა და, კედლისაკენ პირშექცეული, ძალაუნებურად შესცქეროდა ხალიჩას. რამდენჯერმე ძალით დაამთქნარა, ეგება ძილი მორეოდა, მაგრამ არაფერი გამოუვიდა. მაინც ეზარებოდა წამოდგომა და თვალგახეხილი იწვა, მერე მოსწყურდა და იქვე, თავთით მიდებულ თუნგს დასწვდა, პირზე მიიყუდა და მაშინვე სახე მოეღრიცა – გამთბარიყო წყალი. საბანი ფეხით მოიშორა და წამოდგა. ფანჯარასთან ფეხშიშველი მივიდა, გვერდულად ადგამდა ტერფებს. ეზოში მისი კბილა ბიჭი

შემას ჩეხავდა. კი შეეძლო, დაემახა და წყალი ამოეტანინებინა, მაგრამ, რაღაცნაირად, მოერიდა – ტოლები იყვნენ. საწოლთან დაბრუნდა, ზანტად დასწვდა პერანგს, თითქოს ისევ მოერია ძილი; თვალდახუჭული იდგა და ასე იცვამდა. ეზოში ჩასვლა ეზარებოდა, ერთხელ კიდეც გადაიხედა და ბიბო დაინახა, ჭიშკრისაკენ მიმავალი. პირველი ყმა არ უყვარდა და ამიტომაც გაუხარდა მისი დანახვა:

ჰეი, ბიბო!

რა იყო?

წყალი ამომიტანე.

წყალი? - დაეზარა ბიბოს და მაშინვე იაზრა, - ბიჭო, გაიქე, წყალი აურბენინე... დღესასწაული

ახლავე, - თქვა ბიჭმა, ნაჯახი დიდ მორზე დაასო და გაიქცა.

გუნება მოეშხამა. კიბე მძიმედ ჩაიარა, ეზოში აღარც ბიჭი ჩანდა, აღარც ბიბო. მორთან მივიდა და ნაჯახს წაავლო ხელი. მაგრამ იყო დასობილი, ღონივრად დაეჭიდა; უცებ შემსუბუქდა, ნაჯახიანად უკან გადადგა ორიოდ სწრაფი ნაბიჯი და რაღაც მოხვდა წელზე. შებრუნდა და ბიჭი დაინახა, უხერხულად მომღიმარი, დოქვენ ხელისგულმიფარებული. დომენიკომაც გაუღიმა, ნაჯახი მარცხენაში გადაიტანა და დოქვი პირთან მიიტანა, მაგრამ ცალი ხელით ვერ მოერია – დიდი დოქვი იყო. ნაჯახი ფეხზე მიიყუდა, ათივე თითი მაგრად შემოაჭდო თიხის გრემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. ილ ჭურჭელს და ცივი, გემრიელი წყალი დალია. მერე ნაჯახი მოიმარჯვა, მაგრამ ბიჭმა უთხრა:

ფეხზე არ მოირტყა.

დომენიკოს ეწყინა და გამომცდელად შეაცქერდა, მაგრამ დაცინვისდამაგვარი ვერაფერი შეამჩნია. მაინც ხასიათი წაუხდა და უგულოდ გაუწოდა ნაჯახი.

ეზოდან გავიდა. ისე ნელა მიაბიჯებდა, ერთი-ორჯერ მძიმედ დატვირთულმა ურემმაც კი გაუსწრო. არც იცოდა, სად მიდიოდა, სად წასულიყო, რითი გაერთო თავი. გზადაგზა, ყანებსა და ვენახებში, გლეხები მუშაობდნენ – თოხნიდნენ, ბარავდნენ, ხელით იწმენდდნენ ოფლით დაცვარულ შუბლს, პატარა ხნით წელს ასვენებდნენ და ისევ თოხნიდნენ.

ჰო, მართლა, ლტოლვილი!

ის კი, ტყისპირას ჩრდილში შეყუჟული, თვალდახუჭული იწვა, მკლავი ამოედო თავქვეშ და თავისას ფიქრობდა.

ლტოლვილს სუნთქვა შეეკრა ად წამოჯდა. დაფეთებულმა მიაგება მზერა მოსულს და, დამშვიდდა:

შენა ხარ?

ჰო, შეგეშინდა?

არა, უცებ, ვფიქრობდი და... ამას რას ეძახით?

პანტას.

მსხალსა ჰგავს, არა?

ჰო, ტყეში სავსეა.

მსხალი ხომ მოდის თქვენს სოფელში?

კი, გულაბი. ერ

ენაზე დნება, არა?

კი, კარგია. აბა, მაგას რა მაჭმევს, მჭავვა, - სახე დაელრიცა, დომენიკოს.

რატომ, კარგია, არა უშავს...

კარგი რომ იყოს, ტყეში ამოვიდოდა?

აბა რა, ტყეში ამოვიდა.

მერე რა...

ლტოლვილმა გაიღიმა და უთხრა:

ეეჰ, არ გვესმის ერთმანეთის მე და შენ, დომენიკო...

რათა...ი

You don't have permission to acces

მე რა ვიცი, რათა... - მხრები აიჩეჩა ლტოლვილმა და დაამატა, - ისე კი, ცუდ ხესდ ღესასწაულ

ი და მცენარეს ვერსად შეხვდები, დომენიკო...

ვერსად? - დაფიქრდა და გაახსენდა, - აბა ეს გვიმრა რა ჯანდაბის მაქნისია?

რას ჩააცივდი ამ გვიმრას, - გაიღიმა ლტოლვილმა, - თავისთვისაა.

დომენიკომ თვალი აარიდა, სოფელს გახედა. რომელიღაც გლეხი, შორიდან ვერ გაარჩია, უროს იქნევდა, ხმა კი მოგვიანებით აღწევდა ტყისპირამდე. დომენიკომ უყურა, უყურა, მერე ცას ახედა, გემრიელად დაამთქნარა, მაგრამ ლტოლვილის გამოცვლილი ხმა რომ მოესმა, შეკრთა:

- იცი, საერთოდ, ხანდახან... - ძალიან აღელვებული ჩანდა ლტოლვილი, - აი, კარგად რომ დაუკვირდე, არა? ხანდახან ისეთი უცნაურია, რომ... აი, შენ ამბობ, გულაბი კარგაო და პანტა ცუდი, თუმცა არა, არა, ასე ვერ ავიხსნი..შენ თუ გაგიგია, თუმცა არა, ერ საიდან გეცოდინება, ისე კი, სხვადასხვა ადგილებში, უცნაური მტაცებლები არსებობს.

ჩვენთანაც კია დათვები, მგლები...

არა, ცხოველებზე კი არა, მტაცებელ მცენარეებზე ვლაპარაკობ, - ტუჩი აილოკა

ლტოლვილმა, - ასეთი მცენარე თუ შეგხვედრია?

არა. როგორ – მტაცებელი.

- ჩვეულებრივად... ის მცენარეები ბუხებით, კოდლებით და რა ვიცი, ათასნაირი მწერებით იკვებებიან.

მცენარე? - უნდოდ გაიღიმა დომენიკომ.

- კი, მცენარე, - უფრო აღელდა ლტოლვილი, - არ გჯერა, არა? შენ რა გინახავს, არაფერი, უნდა დამიჯერო... - და შეაცქერდა, - ხომ არ გეწყინა? ერ

არა!

- კარგი რა, დომენიკო, - მუხლზე ხელი დაადო ლტოლვილმა, - საწყენად არ მითქვამს. ისე არ გამიგო, თითქოს ჯკუით მომქონდეს თავი, არა ჯკვიანი კაცის რა მაცხია, მაგრამ მე ბევრი, ძალიან ბევრი რამ მინახავს... რაც თავი მახსოვს, სულაღმა-დაღმა დავხეხეტი იცი, მდევიან ხოლმე, დომენიკო, მტრობენ, არავის ვუყვარვარ კი არა, ნეტავ არასოდეს არავინ შემამჩნიოს, ჩემთვის ვიყო მინდა, გესმის, ადრე არ მინდოდა ასე, ახლა კისულ ვიღაც მეღანდება, ხეს ამოფარებული, ლოდს მიღმა გატრუნული, ჩირგვში ჩასაფრებული, კუმტად მზირალი, ცუდად მომღიმარე... ეს= მცენარეებთან რა შუაშია, თუმცა, როგორ არა - ამდენ დამაბულობისაგან საოცრად მინდება დასვენება და ხანდახან, დომენიკო, როცა სადმე თითქოს საიმედოდ შევაფარებ თავს და პურის

ნატეხიც მაქვს, წყალიც, ჩემდაუნებურად ვისვენებ, რაღაცნაირად, ვდუნდები, ყოველივეს შემხედრავე – ხე იქნება, ბალახი თუ ხაჭო, მაგრამ ის მცენარეები რომ შევნიშნე, ისე იმოქმედა... იმდენი ვიფიქრე... გაუგებრად ხომ არ ვლაპარაკობ?

არა, რატომ.

- ისე უცნაურია, - ხელი აიქნია ლტოლვილმა, - ვერასოდეს წარმოვიდგენდი, მცენარე მტაცებელი თუ გახდებოდა.

„ნეტა ვინმემ გამოიაროს“, - ინატრა დომენიკომ.

თანაც, ერთი კი არა, ბევრნაირია, ხომ მისმენ?

ა?

ხომ მისმენ?

კი.

- საერთოდ, მცენარე თურმე ჰაერითა და ნიადაგით იკვებება, უცებ დამშვიდდა ლტოლვილი, დინჯად, დალაგებულად ალაპარაკდა, - ნიადაგიდან ფესვებით იღებს საზრდოს, ჰაერიდან კი – ფოთლებით. ზოგი მცენარე კი, რომელსაც საზრდო არ ჰყოფნის, მტაცებლად იქცევა. ერთი მცენარეა, ნეპენტესი – ფოთლებზე დოქის მსგავსი წანაზარდი უჩნდება. ეს დოქი სხვადასხვა ზომისაა, დომენიკო: ხან თითის სიგრძეა, ხანაც მკლავისა. მშვენივრადაა აჭრელებული და ნექტარსაც გამოჰყოფს. მწერი დოქზე დაფრინდება თუ არა, მაშინვე თავსახური დაეფარება, მწერი ვედარ იკიდებს ფეხს დოქის შიგნითა, სლიპ კედელზე და ფსკერზე, სითხეში ვარდება, იქ კი მას მცენარე ინელებს.

მართლა? - იკითხა დომენიკომ, მაინცდამაინც არ გაჰკვირვებია.

- მართლა. ერთია კიდევ, სარაცენია, ჭაობში იზრდება. მისი ათასფრად მოხატული, აჭრელებული ფოთლები საოცრად წააგავს ლამაზ, უცხო ყვავილს. გინდაც გამამდარი იყოს მწერი, მაინც ამ ყვავილისაკენ მიუწევს გული, ისეთი ლამაზია... პატარა ხანს შორიახლოს უტრიალებს, მერე კი, მოხიბლული, მსუბუქად ჩამოჯდება ფოთოლზე და... ზოგიერთი მტაცებელი მცენარე შეუხედავია, ვიწრო ფოთლები ცისკენ თავწაწვდილი ერ***** გველების ჯგროს მიუგავს, დაკლაკნილი, უშნო ღეროები აქვს, რომელზედაც დაღლილი მწერი ჩამოჯდება თუ არა, მაშინვე შემოეხვევა და მოგუდავს... ზოგიერთი კი, ცვრიანა, ევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც ძველებურადი

You don't have permission to accesვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში მაგალითად, შესახედავად ისეთი უწყინარი მცენარეა... მისი ფოთლების წვეროები ქინძისთავებჩარჭობილ პაწაწინა ბალიშს წააგავს, მშვიდად ირწევა, სიოს აყოლილი დაევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც

მველებურადვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში მწერიმ დააჯდება თუ არა, მაშინვე ერთ-ერთ ქინძისთავისდამაგვარ წანაზარდზე ჩამოეგება. შეშფოთებული მწერი აფართხალდება, სხვა ქინძისთავებსაც ეხება და უფრო მაგრად გაეზმება ხოლმე მახეში.

და რომ არ აფართხალდეს? ერ

- უნდა აფართხალდეს, დომენიკო, - ისევ აღელდა ლტოლვილი, - ასეთია წესი. მერე კი, მცენარე რომ იგრძნობს, მწერი მაგრად რომაა მიჯაჭვული, მოიკეცება და გასრესს. რამდენიმე დღის შემდეგ, მოშობული, ისევ უწყინრად გაშლის ფოთოლს და ახალ მსხვერპლს დაელოდება, მონელებული მწერის ნარჩენები კი ქარს მიაქვს.

ყოველთვის იჭერს?

- როგორ გითხრა... ალბათ, ხშირად იჭერს, მწერები თვითცხოვს და... საქმე ისაა, რომ ეს მცენარეები არაფრით არ ჰგვანან ერთმანეთს - ზოგი მტაცებლის ფოთლები საოცრად სქელ, წებოვან სითხეს გამოყოფს, ზოგიც, რა ვიცი, ათასნაირადაა მოწყობილი, სულ სხვადასხვანაირად, ერთი კია, ყოველ მტაცებელს ნამდვილი, შედარებით დიდი, მოგრძო ყვავილი აქვს, რომელიც თავისი ფოთლების საქმეში არ ერევა, ყოველ შემთხვევაში, თვალთ ასე ჩანს, ხანდახან ისეთი ლამაზი ყვავილია...

ლტოლვილი დადუმდა, დომენიკომაც თვალი მოაცილა და შვებით ამოისუნთქა. აქამდე ეუხერხულებოდა, ყური რომ არ დაეგდო, მაგრამ ლტოლვილმა იმდენი ილაპარაკა... სოფელს გახედა, უცქირა, უცქირა და უცებ გაახსენდა:

- აკი ცუდ ხეს და მცენარეს ვერსად შეხვდებიო? - და, რადგან ლტოლვილს თავი არ აუწევია, გამარჯვებულმა გაიხედა სოფლისაკენ. მერე იგრძნო, სახელოზე რომ დაქაჩეს და გაკვირვებულმა შეხედა, ლტოლვილი კი ძალიან ახლოს მიჩოჩდა მასთან, თვლებში შეაცქერდა და ჩუმად უთხრა:

- ერთი იცოდე, დომენიკო: ის ნიადაგი, სადაც მცენარე-მტაცებელი იზრდება, ცუდია. მცენარის ბრალი კი არაა, მწერებს რომ ხოცავს და ისე იკვებება, ნიადაგის ბრალია, კარგად დაიმახსოვრეს, დომენიკო.

- აა, - ცივად გააგრძელა დომენიკომ და სახე მოარიდა, - გინდათ, შინ დავბრუნდეთ, მგონია წვიმას აპირებს.

წავიდეთ, დავბრუნდეთ, - წამოდგა ლტოლვილი, - შეიძლება მართლა მოწვიმოს.

- თანაც, დილიდან არაფერი მიჭამია, - რატომღაც ამაყად თქვა დომენიკომ, - მოწყენილობაა აქ, არა? ერ

არა, რატომ... კარგია, მოუხდება მიწას. მტაცებელი

მტაცებელი - წვიმა, არა? კი, - და, თითქოს ლტოლვილის ნათქვამი გულს ჩაებეჭდაო, ისე იკითხა:
- ესე იგი, მცენარეები ცუდ ნიადაგზე იზრდებიან, არა?

- ჰო, - სხვათა შორის თქვა ლტოლვილმა, - ჭაობში, სილაში, კლდეთა ნაპრალებში და ასე...

უცნაურია, არა?

კი, უცნაურია, - უგულოდ დაეთანხმა ლტოლვილი, ეტყობოდა, ახლა სულ სხვა რაღაცას ფიქრობდა.

დღესასწაული

გაზაფხულობით, როცა ხეების ფერადი კვირტები პაწია ნაყოფად გადაიქცეოდა, ხალხი ერთი დამით ტოვებდა სოფელს. ჩაფიქრებული, მორჩილი სახეებით აიკრავდნენ გუდანაზადს, ჩვილებს თბილად გაახვევდნენ, საქონელსაც მიერეკებოდნენ და ჯგუფ-ჯგუფად გადიოდნენ, სნეულნიც კი გაჰყავდათ ჩარდახიანი, უხალისოდ აღრჭიალებული ურმებით. რაღაც უცნაური წუხილი კი მიჰქონდათ, მაინც უფრო დიდი სევდა რჩებოდა დაცარიელებულ, უაღამიანებო სოფელში. ხორციელის ჭაჭანება აღარ იყო, ერთადერთი მამა რჩებოდა შინ, ქვის გალავანს მსუბუქად დაყრდნობილი. იგი გასცქეროდა სოფლელებს, რომლებიც მძიმედ ადიოდნენ აღმართში და მერე ბორცვს მიღმა უჩინარდებოდნენ. იქით, ბორცვს გადაღმა უნდა გაეთიათ დღესასწაულის წინა ღამე, კაცებს უნდა ევხიზლათ და ვეება კოცონთან უხმოდ მსხდარიყვნენ. მამა მარტოდმარტო რჩებოდა იმ უჩვეულო სიჩუმეში, უძრავად იდგა, სანამ არ დაბინდებოდა. შებინდებისას გაბრუებული ჩიტების ჟრიაში რბილად იკარგებოდა ჰაერში, სადამო ხანს თითო-ოროლა ფოთოლი წამით თუ აფრთხილდებოდა ხეზე, მერე ისევ სიჩუმე, სიჩუმე, სიჩუმე ტლანქ, მძიმე სიშავედ იღვრებოდა სახლებსა და ეზოებში, გზებზე; თითქოს თვალნათლივ აორთქლებულ კუპრში დინჯად იძირებოდა ყველაფერი და, როცა შავად გაჟღენთილი, დამძიმებული ჯაერი ყოველივეს წაშლიდა, მამა კვარს ანთებდა და გზაზე გამოდიოდა ხოლმე. იგი მიაბიჯებდა წყნარად, უხმაუროდ, ღამენარევი იდუმალებით მოცული, და კვარის სუსტი, ოდნავ მოკიაფე სინათლე თანაზრად ირწეოდა ირგვლივ. მიწაზე მოცახცახე რკალი, წინ რომ მიუძლოდა მამას, ღობეზე სწრაფად აცოცდებოდა და ისევ მორჩილად მიცურავდა ბალახზე, მამის ფერხთით კიბეზე ტალღად გადადიოდა და მერე სუსტი ციმციმით ირწეოდა ოთახში – მამა დედაბოძთან ჩერდებოდა და მეზობლის სახლს ათვალიერებდა.

დღესასწაული

გაზაფხულობით, როცა ხეების ფერადი კვირტები პაწია ნაყოფად გადაიქცეოდა, ხალხი ერთი ღამით ტოვებდა სოფელს. ჩაფიქრებული, მორჩილი სახეებით აიკრავდნენ გუდა-ნაბადს, ჩვილებს თბილად გაახვევდნენ, საქონელსაც მიერეკებოდნენ და ჯგუფ-ჯგუფად გადიოდნენ, სნეულნიც კი გაჰყავდათ ჩარდახიანი, უხალისოდ აღრჭიალებული ურმებით. რაღაც უცნაური წუხილი კი მიჰქონდათ, მაინც უფრო დიდი სევდა რჩებოდა დაცარიელებულ, უადამიანებო სოფელში. ხორციელის ჭაჭანება აღარ იყო, ერთადერთი მამა რჩებოდა შინ, ქვის გალავანს მსუბუქად დაყრდნობილი. იგი გასცქეროდა სოფლელებს, რომლებიც მძიმედ ადიოდნენ აღმართში და მერე ბორცვს მიღმა უჩინარდებოდნენ. იქით, ბორცვს გადაღმა უნდა გაეთიათ დღესასწაულის წინა ღამე, კაცებს უნდა ეფხიზლათ და ვეება კოცონთან უხმოდ მსხდარიყვნენ. მამა მარტოდმარტო რჩებოდა იმ უჩვეულო სიჩუმეში, უძრავად იდგა, სანმ არ დაბინდებოდა. შებინდებისას გაბრუებული ჩიტების ჟრიაში რბილად იკრებოდა ჰაერში, საღამო ხანს თითო-ოროლა ფოთოლი ქამით აფრთხილდებოდა ხეზე, მერე ისევ სიჩუმე, სიჩუმე, სიჩუმე, სიჩუმე ტლანქ, მძიმე სიშავედ იღვრებოდა სახლებსა და ეზოებში, გზებზე; თითქოს თვალნათლივ აორთქლებულ კუპრში დინჯად იძირებოდა ყველაფერი და, როცა შავად გაჟღენთილი, დამძიმებული ჰაერი უოველივეს წაშლილა, მამა კვარს ანთებდა და გზაზე ერგამოდიოდა ხოლმე. იგი მიაბიჯებდა წყნარად, უხმაუროდ, ღამენარევი იღუმალებით მოცული, და კვარის სუსტი, ოდნავ მოკიაფე სინათლე თნაბრად ირწეოდა ირგვლივ. მიწაზე მოცახცახე რკალი, წინ რომ მიუძლოდა მამას, ღობეზე სწრაფად აცოცდებოდა და ისევ მორჩილად მიცურავდა ბალახზე, მამას ფერხთით კიბეზე ტალღად გადადიოდა და მერე სუსტი ციმციმით ირწეოდა ოთახში – მამა დედაბოძონ ჩერდებოდა და მეზობლის სახლს ათვალერებდა. კვარი მქრქალ სინათლეს ჰვენდა კუთხეში მიყრილ ქალამნებსა და ფერად წინდებს, ჭრელ ნოხს, თიხის ჭურჭელს, ხიდან გამოჩორკნილ კოვზებს, ყველაფერს აკვირდებოდა მამა, კუნჭულებში აბლაბუდასაც კი ამჩნევდა იმ დალეულ სინათლეში და ხელისგულს ადებდა კედლებს, სკამებს, მაგიდას, თითქოს ნივთების მდუმარებასაც კი უგდებდა ყურს. მთელ ოთახს მოივლიდა და მერე, სანამ გავიდოდა, ერთხანს უძრავად იდგა, კედელზე კი მისი წაგრძელებული, კუთხესთან თითქოს გადატეხილი ხელი ბარბაცებდა, კვარის სუსტ ციმციმს აყოლილი, მაგრამ თავად მამას მტკიცე, დაჭიმული მარჯვენით ეკავა კვარი და რაღაცას ფიქრობდა.

დინჯად, მძიმედ გადიოდა შავად დაგუდული ღამე, თითქოს ყოველივეს ეძინა, მაგრამ ღამესაც ჰქონდა თავისი ხმები, საიდუმლონარევი, შიშისმომგვრელი – სადღაც ეცემოდა წვეთი, ერთი ციცქნა და უკუნეთის წყალობით მაინც საოცრად მნიშვნელოვანი, კედელს ავად ეხახუნებოდა გამხმარი მიხაკის გვირგვინი, სუსტად გაიჭრიალებდა ღობე და ხანდახან ძილგამკრთალი მწერიც ახმიანდებოდა, მაგრამ მამას ეს ხმები სულაც არ უშლიდა ხელს – სოფლელების სახლებში დაიარებოდა და დიდხანს, დაფიქრებული ათვალერებდა ყველაფერს. მერე კი, ოდნავ რომ შემსუბუქდებოდა ცა, დასალიერზე ოდნავ რომ გაიბზარებოდა სიშავე, მამა კვარს აქრობდა და დიდ ლოდზე დგებოდა: ნელა, ძალიან ნელა თენდებოდა, მაგრამ ისე აშკარად მატულობდა სინათლე... ყოველივე იწოვდა ბინდს, საიდანღაც ნიავი წამოუბერავდა, ხეზე დაიჭიმებოდნენ ფოთლები,

სახლებიც დინჯად ამოტივტივდებოდნენ მიწიდან და რომელიღაც პატარა, სულელი, ჩიტი ერ გალობას იწყებდა. ბუნდოვან ჰაერს მკვეთრად აპობდა ეს უზომოდ გახარებული ხმა, და მამა მღელვარებით უყურებდა შორეულ ბორცვს, იქიდან კი, უთენია, ხალხი მოდიოდა! მოდიოდნენ ფეხით, ჯერ კიდევ მოლურჯო ჰაერში აბრდღვიალებული ჩირაღდნებით, ჩვილებით ხელში, ჩარდახიანი ურმებით მოდიოდა ხალხი, დიდები, პატარები, მოხუცები, კეთილნი და ბოროტნი, გულგრილნი, მაცდურნი, შეცდენილნი, - ხალხი მოდიოდა!

ისინი ქვემოთ მოაბიჯებდნენ, ერთმანეთის ახლობელნი, ნათესავნი, მძიმედ ჩამოდიოდნენ დაღმართში და ყოველი ნაბიჯი ნეკნებზე აწვებოდათ, მთელი სოფელი მოდიოდა – ზოგი დაბერილ ყვრიმალეებში დაგუბებული, უთქმელი მტრობით, სხვა – გულგრილობის ჭიით გამიფიტული, მაგრამ იმ დღესასწაულით მაინც ოდნავ დამაბული, ,ზოგიერთი რაღაც აუხსნელი, აუწერელი საკუთარ გულში, საბრალო და მართალი ღიმილით სახეზე, ხელიხელჩაკიდებული ბავშვები, დარიგებისას თავისას რომ ფიქრობდნენ, მორჩილი, ყავისფერხელება მოხუცები, რომლებმაც როდის ჩაუარეს რაღაც დიდსა და მნიშვნელოვანს გვერდი, არც კი იცოდნენ და ახლა მაინც საოცრად მშვიდნი, რაღაცა უმნიშვნელოს შეგუებულნი, ფრთხილად მოაბიჯებდნენ, საკუთარი თავით უზომოდ აღტაცებული ქალიშვილები და ადრე მოტეხილი ქალები, მაინც ჭრელაჭრულა თავსაფრებითა და მძივებით, ბრმები, საოცრად დამაბული სიმშვიდით სახეზე, ბიბო, პირველი ყმა, აუღელვებელი, დალაგებული და მაინც გულის კუნჭულში მიმალული მტრობით, გვეგვე, უხალისოდ მომავალი, მისთვის უმიზნო დღესასწაულზე დუნედ გაბრაზებული, ლტოლვილი, უცხო ადამიანებით გარშემორტყმული, მოკრძალებულად მომღიმარი, დომენიკო, ნორჩი, გამოუცდელი, არმცოდნე, რესას შაოსანი დედა... ხალხი მოდიოდა! ერ

ისინი დაღმართში მოაბიჯებდნენ, ლოდზე შემდგარ მამას უკვე ესმოდა მათი ფეხისთითქმის ყველგან, აი, თუნდაც ლამაზ - ხმა, მოდიოდნენ ჯგროდ, არეულნი, ნაჯახებითა და ნედლი, დრეკადი რტოებით ხელში, ბლაოდა საქონელი, ურმებს გამობმული ძაღლები ჰყეფდნენ, ისინი კი ხმაგაკმენდილნი ჩამოდიონენ ბორცვზე და როცა დილის სუსტი და თვალისმომჭრელი მზე ირიბი სხივებით გაანათებდა ღამენათევ, ფერმკრთალ სახეებს, ყველანი ძაღლა სწევდნენ ხელებს: უცნაური ტყე მოდიოდა მამისაკენ, არეული ტყე – რტოები, ხმლები, ნამგლები, ყვავილები, თოხები, ბარები, ჩვილები, ნაჯახები...

ხალხი, ხალხი მოდიოდა!

თავი 2

ბიბო შინ მივიდა და ცოლს გამოელაპარაკა. ეერთმა გლეხმა

მეორეს ამბავი უთხრა. სულ სხვა ამბავი

- წყალი მოიტანე, ქალო, - თქვა ბიბომ და შეიჭმუნა. ცოლმა დიდი კოკა შემოიტანა და გაუბედავად მიუახლოვდა.

- მიდი, - პეშვები შეაერთა ბიბომ, - უჰუ, ცივია... მძიმე კოკა იყო, ქალმა მუხლი შეაშველა და ისევ დაუსხა წყალი; უცებ ხმაური მოესმა, მხარსუკულმა სწრაფად გახედა ბავშვს, მაშინვე დამშვიდდა. სახეზე შეისხა წყალი, თვალები მაგრად დაისრისა:

- მიდი, დაასხი... მმ... მმ, დაასხი, რას გამოშტერებულხარ!.. მმ!.. მმ... მ. კარგი, გეყოფა, - ხელისგული ღონივრად ჩამოისვა ლოყებზე და შერჩენილი წვეთები ჩაიწურა, თვალები დახუჭა და განზე გაიშვირა ხელი, - ჩვარი მომეცი.

სახე შეიმშრალა და მაგიდას მიუჯდა. მწნილი ეგემრიელა, მაინც კრინტი არ დაუძრავს. ყველი მოიჭრა, ღვინო დალია, გათბა. რაღაცა გაულღვა კიდეც გუნებაში და თქვა:

ის ღლაპი რაღაც ცუდად მიყურებს.

რომელი, დომენიკო? ევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც ძველებურადვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში

ჰო.

ცოლმა დუმილი ირჩია, ბიბოც ჩუმად იყო; მერე, ცოლი რომ შეტრიალდა, ახედ-დახედა და ინანა, რამ ამაღაპარაკაო, გაბრაზდა:

რას დაბორიალობ აქეთ-იქით!

რა? - ვერ მიხვდა ქალი.

რა და, ვერ დაეგდები? რას დაეთრევი აქეთ-იქით!

სადა...

ჯანდაბაში და ოხრობაში, სადა... ლტოლვილს ხომ არ ჩამოუვლია.

არა.

რაო, რას ამბობენ სოფელში.

რა ვიცი, იმის მეტს კაცს არ ელაპარაკება და...

ჰოო, - გაიცინა ბიბომ, - ეს კი კარგადა თქვი, კაცს არ ელაპარაკებაო, დაუჯდეს

იმ ბლარტს და იყოს... ოო, ეს კი კარგადა თქვი, რა ხარ, რა ხარ ვინც არ გიცნობს?!

პატარა ხნის შემდეგ კი, დიდი სიახლოვის წუთებში, ადელვებული და ტუჩებთან ნაოჭდაგროვილი, აქერცლილ მუშტზე თმაგადახვეული, ცოლს უჩურჩულებდა:

იცოდე, არ გახდე, ქალი მსუქანი უნდა იყოს, ასე...

კაცო, გავიხედე და, - ჰყვებოდა ამ დროს წყაროსთან ჩამომჯდარი ცალთვალა გლეხი, - ავდგები დილით, გადატეხილია სიმინდი, ხან ერთი, ხან ორი, გავბრაზდი, ვამბობ, ეს ოხერი რა არის ერთი და ორი სიმინდი-მეთქი, და წავალ, წამოვალ, დავიძინებ, გავიღვიძებ – გადატეხილია ისევ, ერთხელაც, გავბრაზდი... დავავლე ხელი სახრეს და დავდექი, დავუდარაჯდი. სორო ვიცოდი, საცა ჰქონდა, გავიტრუნე... რო შესრულდა შუალამე, გამოყო თავი და თხლამ! - ვდრუზე.

სადა, თავში?

შიგ თავში. რა ვიცი, რა დაემართა, სოროში კი შევარდა, მაგრამ... რა

ვიცი, მგონია, ვეღარ გამიფუჭებს სიმინდს და...

პატარა იყო? - ჰკითხა მეორემ, თან ნამგალს ლესავდა.

არც ისე, აი, ამოდენა იქნებოდა, - ხელისგულებში თითქის წებო ესხა,

ერთმანეთს ისე წვალეებით დააშორა, დააშორა, მერე შეჩერდა და თითები დამაბულობისაგან აუცახცახდა.

დიდი ყოფილა, რა გინდა.

ჰო, რა ვიცი, - თქვა ცალთვალამ და ხელები მოუდუნდა თუ არა, დომენიკოს

ეგონა, ასე წვალეებით დაშორებული ხელისგულები ისევ ტკაცუნით შეეჯახებოდნენ ერთმანეთს, მაგრამ გლეხმა ორივე ხელი მშვიდად დაილაგა მუხლებზე და თავი ჩაღუნა. მოხრილი იჯდა, გვალვისაგან დამკდარ მიწას მიუგავდა მოყავისფრო, დანაოჭებული კისერი.

მართლა, ეს რანაირი დღესასწაული გცოდნიათ, - დუნედ გაიკვირვა

ლტოლვილმა, - ვერაფერს მივხვდი.

მითხარი, აგისხნი.

აი, მაგალითად... ხალხმა რომ ხელები ასწია და მამას მიუახლოვდა, იმან რატომ

იკითხა, ვინმე ხომ არ დარჩაო.

წესია ასეთი.

როგორ, - ვინმეს სტოვებთ ხოლმე?

არა, მაგრამ მამა ყოველთვის ეკითხება ხალხს, კიდევ ვინმე ხომ არ მოდისო.

ვერაფერს მივხვდი... შებინდებისას კოცონი რატომ დაანთეთ?

რა ვიცი, ხალხს ჰგონია, ჩვენი წინაპრები ციდან ჩამოვიდნენ, ნაწილი კიდევ აქ

დარჩაო და ცეცხლი მაღლა რომ აიწევს და ცისაკენ ენას აათამაშებს, აეს ჰგონიათ, თითქოს ცეცხლი იმაჩთ ესაუბრებაო.

ვინ იმათ?

ცაში დარჩენილებს.

ოჰო, - ჩაიცინა ლტოლვილმა. - ეს როგორი დღესასწაულები გცოდნიათ.

რა ვიცი, რაც თავი მახსოვს, სულ ასეა.

რაც თავი გახსოვს? - შეხედა ლტოლვილმა. - რამდენისა ხარ...

ჩქარა თვრამეტის გავხდები.

თითქმის ყველგან, აი, თუნდაც ლამაზ - „აუჰ!“ - ჩაეცინა ლტოლვილს გუნებაში და მაინც სხვათა შორის იკითხა:

მართლა?

დიახ. წუხელი ყანაში, ერთ ცალთვალა გლეხს, თქვენ არ ცნობთ, მაჩვი

მოუკლავს.

რამ გაუფუჭა?

სიმინდი?

არა, თვალი რამ გაუფუჭა.

რა ვიცი... წუხელის მაგან მაჩვი მოკლა.

- მაჩვი? რაა მაჩვი... მასაი ვიყავ! - ხელი მაღლა ასწია ლტოლვილმა, - ერთხელ ნამდვილი მასაი გავხდი!

ეგ რასა ნიშნავს...

- ნამდვილი მასაი? - ამაყად იმეორებდა სიტყვებს ლტოლვილი, - ლომის მკვლელს ნიშნავს, ლომის მომკვლელს.

ლომი... გამიგია. ცხოველთა მეფეა, არა?

მეფეა, გინახავს?

არა, საიდან.

ო-ო ღირს სანახავად - მზეზე გაფენილი ხორბლის ფერისაა, დიდი ტორები აქვს,

ფაფარი, დინჯი მიხრა მოხრა, მაგრამ თუ გაბრაზდა... კამეჩი მაინც ხომ გინახავს, დომენიკო, იცი, როგორ ჰკლავს – ტორს დაარტყამს ხოლმე ქედზე და ხერხემალს ჩაულეწავს. მერე ყელს გამოლადრავს და თბილ სისხლს გემოზე სვამს, ნება-ნება... რომ დაიგრგვინებს, ფრინველები შხუილით აიჭრებიან მაღლა, ცაში, დაფეთებული ნადირი გარბის, იგი კი მდოვრედ დაიარება ტყეში და გრგვინავს – მეფეა, მეფე.

და თქვენ მოკალით?

მე მოვკალი, - მეორე ხელიც შემართა ლტოლვილმა, - შავ ხალხთან, მასაებთან

მოვხვდი, შავი ხალხი თუ გინახავს, დომენიკო?

შავი... შავგვრემანი?

არა, - ლტოლვილმა ხელები დაუშვა და მერე მკერდიდან მუხლებზე ჩამოიცურა,

შავად მოლაპლაპე ხალხი, ფართო ნესტოებში გაყრილი რგოლებით, ათასფრად

აჭრელებულნი, დოლების გუგუნს აყოლილნი და კუნთებაცახცახებულნი, თხის ტყავით იფარავენ სამარცხვინო ადგილებს, ზოგიერთს კი ფარშევანგის ფრთებით მორთული გვირგვინი ადგას თავზე, ამაყად დაიარებიან სოფლად და თუმცა არაფერს იმჩნევენ, ერ მშვენივრად იციან, აღტაცებული და შურიანი მზერა რომ დაჰყვებათ.

- და თქვენც... მასაი გახდით?

მასაი გავხდი, - ისევ აღმართა ხელები ლტოლვილმა, - პირველი თეთრი მასაი

გავხდი.

დომენიკო დაფიქრდა.

ეგეთი შავები არიან?

ეგეთი შავები.

გვეგვეზე უფრო?

ჰე... გვეგვე იმათთან სპილოს ძვალა, მთის მდინარეში ჩაგდებული.

როგორ მოკალით?

თეთრ-წითელი საღებავებით ტანმოხატული ბელადი ჰყავდათ, მკლავზე რგოლებშემორტყმული, იმასთან მივიდა. მიმქრალ ნაკვერჩხლებს გაბრუებული დასცქეროდა, ნელა ასწია თავი და ზანტად მიაჩერდა.

- მასაი უნდა გავხდე, ნამდვილი მასაი. - თვალებიდან ბინდი გადაეცალა – შეძლებ? - გაკვირვებულმა ამათვალიერა. - შევძლებ, - ვთქვი და ერთიანად ანაკვერჩხლებსვთრთოლდი. ბელადმა ერთხანს მიყურა, მერე მიმიმედ დამიქნია თავი. ოთხი მასაი მომიჩინა, ზვიგენივით ბიჭები იყვნენ, ჩამოსხმულნი, კუნთები ულივლივებდათ მთელ სხეულზე, მაგრამ სირბილსას კვამლივით ამჩატდებოდნენ ხოლმე. სქელი, დიდი შუბი მომცეს, ძლივს ავწიე, მკლავი მეტკინა, მაგრამ როგორც კი ჩავბლუჯე, მაშინვე გავიფიქრე, სწორედ ის ლომი, ამ შუბის წერა რომ უნდა გამხდარიყო, ახლა, ამ წუთას ნამდვილად იყო სადღაც ასე გავიფიქრე, და შუბიც მემსუბუქა. დიდი ხე ძირში მოჩეხეს და მითხრეს, შუბი იმ დაბალ ჯირკში ჩამესო. მეც, ნამდვილი მასაი უნდა გავმხდარიყავ და დროს უბრალოდ არ ვკარგავდი – ათასჯერ მაინც ჩავაჭედე შუბი იმ ჯირკში და როცა აცახცახებული ირალი ჰაერში გაიტრუნებოდა, წვალეებით ამოვადრობდი ხოლმე და ვგრძნობდი, ატკივებული კუნთების მიღმა, სისხლში როგორ მემატებოდა ძალა. მერე ორი ნაბიჯის მოშორებით დამაყენეს, იქიდან ვესროდი ხოლმე ჯირკს, მერე სამ ნაბიჯზე, იქამდე ვტყორცნიდი, სანამ ჯირკისგან აღარაფერი რჩებოდა, ნაფოტები კი, იცოცხლე, ბლომად ეყარა ირგვლივ. შვიდი ხე მომიჩეხეს, დომენიკო, შვიდი უზარმაზარი ხე, და ყოველი მათგანის წაქცევასას მახსენდებოდა – ის ლომი, მე რომ უნდა მომეკლა, იმ წუთას ნამდვილად იყო სადღაც. საკვებად მხოლოდ რძეში გარეული საქონლის უმი სისხლი მქონდა, რომ დავიძინებდი, შუბი თავით მედო მედო, გავიღვიძებდი თუ არა, ხელში შევათამაშებდი, მოვიქნევდი და ზუზუნით მიფრინავდა მახლობელი ხისკენ. შავად ალაპლაპებული ქალები ფართო, სქელი ტუჩებითმილიმოძნენ, მე კი, უჩვეულო სიამაყითა და სიმკაცრით შეპყრობილი, არც იარაღს. მაგრამ ყველაზე ძმელი ის იყო, რომ მწოლიარე ლომის მოკვლა არ შეიძლებოდა, ნამდვილი მასაი რომ გავმხდარიყავი, კამარაშეკრული ლომისათვის უნდა მეძგერებინა შუბი. ამიტომ ოთხი მასაი დიდ კუნძს გააქან-გამოაქანებდა და მერე გამეტებით მესროდნენ, ჩემი დამჯერი ირალი შუაგზაზე ჩაესობოდა კუნძს, მე კი რამდენიმე ნაბიჯს სწრაფად გადავდგამდი წინ და ზურგსუკან ყრუ ხმა მესმოდა. ასე გადიოდა დრო და

ხანდახან, ხის ძირას მიძინებულს, მოულოდნელად წყალს გადამასხამდნენ, თვალს ვახელდი, წამოვხტებოდი, მაშინვე შუბს ვბლუჯავდი და ვხედავდი, კუნძი უკვე რომ მოფრინავდა ჩემსკენ. მკლავი კი სწრაფი მქონდა და უტყუარი- მასაები მხარზე ხელს მირტყამდნენ კმაყოფილების ნიშნად. მერე შუბზე ზეთი დაღვარეს, ლომის დანახვაზე ხელისგულები ოფლით იცვარება თურმე და ამასაც უნდა შევჩვეოდი მეც შევეჩვი რა თქმა უნდა და ახლა ყოველთვის მუდამ მახსენდებოდა, რომ ჩემი ლომი ამ დროს ნამდვილად იყო სადღაც.ნამდვილად იყო... ერთი სული მქონდა,მის სამებრად წავსულიყავი, მაგრამ მასაებში აკრძალული იყო უდანაშაულო ლომის მოკვლა.

- დიდხანს ვიცადე, მერე კი, მოთმინებარომ აღარ მეყო,შებინდებისას, ყველასთვის ტორებიმეუმჩნევლად, ერთ კამეჩს მათრახი დავცხე და სოფლიდან გავაგდე. მეორე დღეს კი რაღა თქმა უნდა, ველზე იპოვეს,ქედ ჩალეწილი,ყელგამოლადრული, თითქოს და მშვიდად ვიწექი, ბამბუკის ქოხს კეფით მიყრდნობილი,და მოუთმენლად ველოდი მაცნეს. იმანაც მოირბინა, ერთხმად აგუგუნდა დოლები და ბელადმა თავი ისე დამიქნია, მძიმე საყურეები აუთამაშდა. მე ხელი დავავლე ჩემს იარაღს, წამოვდექი და სოფლის მამაკაცების თანხლებით კვალს მხნედ გავუდექი,მაგრამ ხელის გულები მაინც გამოოფლიანდა. ჯერ არსად ჩანდა,სული მიკაწკაწებდა მოუთმენლობისგან და ხანდახან ხელი ამითამაშდებოდა—ხომ ვიცოდითნამდვილად რომ იყო ერ სადღაც.და როცა ბორცვზე შევდექი და ქვემოთ გადავიხედე, აღტაცებისაგან შევკრთი-სილაზე წამოწოლილიყო და დილის მზეს ეფიცებოდა,ზურგზე გადაკოტრიალებულიყო და წინა თათებით მზეს თუ ათამაშებდა თავისი ჭკუით,რა ვიცი... მასაები ბორცვზე გამწკრივდნენ, მე კი დინჯად დავეშვი ქვევით.შორიდან ისევ აღწევდა დოლების გაბმული გულისცემა, ოც ნაბიჯზე რომ მივუახლოვდი, მეგონა, დამინახავდა, მაგრამ ძალიან იყო გართული, ჩშსსსსს-ს, შევუსისინე და ხელად წამოხტა. რა მოუვიდა, ახლაც არ ვიცი, ცხოველებისა რა გამეგება-მე არ ვიცი, დარცხვენილი იყო, ასე ლეკვივით მოთამაშეს რომ მივუსწარი, გამამღარი იყო, წინათგრძნობა ჰქონდა თუ რა იყო, რა ვიცი, მაგრამ შეტრიალდა და გაცლა დააპირა, მერე ვინ – მეფემ! ავდექი და მარცხენათი ქვას დავწვდი, ვესროლე და ფერდში მოვარტყი, განრისხებული შემოტრიალდა, წკაპუნით უკბინა ჰაერს, ჩაიბუხუნა, მაგრამ ჩემსკენ მაინც არ მოდიოდა. ავიღე და მივუახლოვდი – ფრთხილად ვადგამდი ტერფებს, რომ არ წამებორძიკა, თვალს არ ვაცილებდით ერთმანეთს ათი ნაბიჯიღა რომ დამრჩა, შევდექი, სხვა გზა არა მქონდა, კამარაშეკრულისათვის უნდა მეძგერებინა შუბი.კარგა ხანს ვიდექი, იმას დიდი ტორები და მძლავრი

ყბები ჰქონდა,მე კი წვერწამახული სიკვდილი მეპყრა ხელთ და ერთმანეთს და შევცქეროდით. მერე კი, რა ვიცი, არც ერთი ლომი არ მოfile:///usr/share/doc/HTML/index.htmlიქცეოდა ასე, უკანა ფეხებზე ჩაჯდა, ტორები გაჭიმა, უზარმაზარი, აფოფრილი თავი დადო ზედ და თვალმილულული შემომაცქერდა. მეც თვალი არ მომიცილებია, ისე დავიხარე, მარცხენათი სველი სილა მოვბლუჯე და სახეში ვესროლე. ეს კი, ვეღარ მოითმინა, ერთი დაიგრგვინა და საოცარი კამარა შეკრა. შეშინებაც ვეღარ მოვასწარ, ერთგული შუბი მისკენ რომ გაფრინდა და ჰერში გაწოლილს ეძგერა, მე კი რამდენიმე ნაბიჯი წინ გავიბრინე და გამიკვირდა, ზურგსუკან დაცემის ხმა რომ ვერ გავიგონე. შემოვბრუნდი და გავშრი – შუბი სწორ

ხესავით ამოსულიყო სილიდან, შუბის თავზე კი გასაოცარ ნაყოფად გაფარჩხულიყო ლომი, გვრგვინავდა და ბეჭებშუა წითლად შეღებილი, ორთქლადენილი რკინის წვერი მოუჩანდა – სიკვდილის ყვავილი. თვითონ რაღაცნაირად წონასწორობას იცავდა, მერე, გაცოფებულმა ერთი კი გამომხედა და თვალები გადაუტრიალდა – ჰაერში მოკვდა! თავი როგორც ჩაკიდა, შუბი სწრაფად გადაიხარა და დაცემის ხმა რომ მომესმა, მეც ჩავჯექი – ხელისგული კი არა, მთელი სხეული სველი მქონდა, გასაწური ვიყავ. მასაების ყიჟინამ გამომაფხიზლა, ისინი ჯგროდ გამორბოდნენ ჩემკენ და, შიში რომ დამეფერა, ფეხთსათბური გავიძრე, თითქოს სილა გამოვყარე იქიდან, ისევ ჩავიცვი და წამოვდექი. ო, ეს მაინც საოცრად კარგად გამომივიდა – ვითომ სილამ შემაწუხა, ლომის მოკვლის შემდეგ. უნდა გენახა, როგორი ზარ-ზეიმით შემიყვანეს სოფელში: საკაცეზე დამსვეს და ასე ციმციმ ჩამატარეს ბამბუკის ქოხებს შორის, დიდიან-პატარიანად შემომეხვივნენ, ყველა მილიმოდა, მგონი, მეც ვილიმებოდი, მერე კი ბელადმა ფარშევანგის ფრთებით მორთული გვირგვინი დამადგა – ნამდვილი მასაის თავსამკაული.

ო, - გაიკვირვა დომენიკომ და შეათვალიერა. ლტოლვილი წამოწვა და ხელები აათამაშა.

ია, სწორედ ასე იქნევდა ტორებს. მოგეწონა ამბავი, დომენიკო?

დიახ.

დიდი უცნაური ამბავი იყო.

და ის გვირგვინი რა უყავით?

რა?!

მართლაც, უცნაური ამბავი იყო, - ერთი კაცი ძალიან ავიწროებდა ლტოლვილს, აგდებულად ელაპარაკებოდა, მოსამსახურესავით აგზავნიდა აქეთ-იქით, ბევრჯერ წამოურტყამს თავში. არადა, ლტოლვილზე მეტი არც ღონე ჰქონდა, არც შეძლება და ისიც მარტო იყო. სიცოცხლე გაუმწარა და ლტოლვილი შორს გადაიხვეწა, იარა, იარა და მასაებთან მოხვდა. იქ კი საოცარი სურვილით აღივსო და ბოლოს მართლა მოკლა კამარშეკრული ლომი, დიდ პატივში კი იყო, მაგრამ მეორე დღესვე გამობრუნდა, იმ ერ კაცისაკენ მიიჩქაროდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მომავალი შეხვედრისათვის ემზადებოდა და ყვრიმალეებს ბერავდა, ღონივრად აუდ-ჩაუდიოდა მკერდი. და, როგორც იქნა, და იმ კაცამდე რომ მიაღწია, ამაყად დაიდგა გვირგვინი, ფეხები განზე გადგა და თვალეში შეაცქერდა. მაშინვე ინანა – კაცი გაკვირვებული ათვალიერებდა ერთხანს, მერე აგდებულად ჩაივინა, მისკენ წამოვიდა და ლტოლვილმა უნებურად თვალეები აახამხამა, ხელისგულები დაეცვარა, გვერდზე გადასწია თავი, მოიბუზა. იმ კაცმა კი ხელუკუღმა სთხლიშა და გვირგვინი გადაუგდო, ლტოლვილი ასაღებად დაიხარა, ამ დროს პანლურიც მოხვდა და სასწრაფოდ გაშორდა იქაურობას, სირბილითმიღწია მახლობელ ტყემდე, ნაბიჯი შეანელა. შეჩერდა, ჩაბლაუჭებულ გვირგვინს დახედა, უყურა, უყურა და ღელეში ჩააგდო.

- რა?

- ის გვირგვინი რა უყავით?

- ის გვირგვინი... ის გვირგვინი ერთ ქალს ვაჩუქე.

-ქალს... ლამაზი იყო?

-ისე, რა... არა უშავს, - ჩაილაპარაკა ლტოლვილმა, განზე გაიხედა და თვალები მოჭუტა: _აი იქით, შორს რომ, დგას, გაღმა, ვინაა?

გვეგვე

მართლა

კი, _თქვა დომენიკომ და ლტოლვილს დაეჭვებულმიაჩერდა

გვეგვე წერაქვს თავსზემთ სწევდა და ღონივრად, ქოშინით ურტყამდა მიწას.

იქვე, ორიოდ ნაბიჯში ტყე იყო, ნაწვიმარ ხეებს მზე დასდგომოდა და მწვანედ ხასხასებდა, მაგრამ გვეგვე არაფერს უყურებდა, ვერც ფიქრობდა, ფიქრობდა, მუშაობდა თავისთვის. ერთხელაც დაიქნია ხელები და წერაქვილრმად ჩაესო მიწაში.

გამოსწია მაგრამ იარაღი არ დაემორჩილა; მერამდენედ მოსვლია ასე, ერთი პირობა მაინც გაუკვირდა; კიდევ დაეჯაჯგურა და მიხვდა: ქვა ყოფილა. მაინცდამაინც არცა სწყენია, პირიქით, გახალისდა. ჯერ ფრთხილად მოსინჯა ქვის სიდიდე – ტარს ორივე ხელით მსუბუქად დააწვა, მერე კი, ქვის კიდემ ოდნავ რომ ამოზურცა მიწა, ამოვაგდებო, გაიფიქრა და ისევ ფრთხილად, ოღონდ უფრო ღონივრად დააწვა წერაქვს, კიდევ, ცოტა კიდევ, ცოტათი და... ტარი გადატყდა.

ფუჰ! - ხელში შერჩენილ, ხმარებისაგან გაპრიალეზულ ტარს გაბრაზებული დააჩერდა გვეგვე და შორს მოისროდა, - ფუ, შენი გამკეთებლის...

რალა დარჩენოდა – ტყისკენ წავიდა. მიუახლოვდა ერთ ხეს, ახედა, წვრილი ტოტები ჰქონდა, არ გამოადგებოდა, მივიდა მეორესთან, აათვალიერა ისიც, არ ეჭაშნიკა... სხვა ხეს ააყოლა თვალი და ციყვი დაინახა, გაფაციცებული დაჰყურებდა გვეგვეს და თათები გაეფარჩხა.

- ფშტ! - შეშინება დაუპირა გვეგვემ, მაგრამ ციყვს ყურიც არ შეუბერტყავს. „ამას უყურე“, გაუკვირდა გვეგვეს და ქვას დაუწყო ძებნა. თითი ჩაასო რბილ, ნხელითამიან მიწაში და ქვა ამოაგდო, მოიმარჯვა და ისევ ახედა, მაგრამ ციყვი აღარსად ჩანდა.

ჰმ, შენი...- ხეს შემოუარა გვეგვემ, მერე ხელი ჩაიქნია და ერთი ტოტი მოეწონა-

მშვენიერი სატარე იყო. ქამარში გარჭობილი ნაჯახი მოიმარჯვა და ერთი მოქნევით მოჩეხა ტოტი. ცალ მუხლზე დაიჩოქა, შტოები აასხიპა, თვალთან მიიტანა და გახედა – კარგა სწორი იყო, გამოადგებოდა, ცოტათი მსხვილი იყო, თორემ სხვახელითფრივ არა უშავდა. შეასწორ-შემოასწორა, ისევ მიიტანა სახესთან, გახედა და შორეულ ბორცვზე ორი ადამიანი ძლივს გაარჩია, დააკვირდა, უყურა და იცნო.

- რა ხელებს იქნევს, ოხერი, - გაბრაზდა გვეგვე.

- მასაი გავხდი, - ხელები შემართა ლტოლვილმა, - ვფიცავ, დომენიკო, გეფიცები, მასაი გავხდი, პირველი თეთრი მასაი ვიყავ!

როგორ მოვიდა შემოდგომა

ხელით ხელით ხელით

დღემ მოიმატა, დათბა. ხელით

ნაზამთრალ მიწას სახნისით გადაუსერეს მკერდი, ძალუმი ოხშივარი ავარდა ჰაერში, საკინძე შეიხსნეს გლეხებმა. კალთააკრეფილი, კოჭლი გლეხი რწევით მიმოდოდა ხნულში და ხელის ყოველ მოქნევაზე თითო პეშ ხორბალს ხელით აპნევდა – შემხელითოდგომამდე ჯერ სად იყო, მაგრამ შემოდგომა სწორედ ახლა, გაზაფხულზე იწყებოდა. ბალისა და ალუბლის კენჭივით მაგარ, ციცქნა ბურთულებს სითეთრე შეერია, ლელვის ხაოიანი ფოთლების მიღმაც ალაგ-ალაგ შეიმჩნეოდა ნაყოფი, წითლად ასაჩახახებელი ბროწეულის ხეები ჩამწკრივებულიყვნენ ღობეების გასწვრივ, წვიმდა... თბილი წვეთები ეცემოდა გლეხებს, ზურგზე ეტმასნებოდათ ნაცრისფერი, გახუნებული ხალათები, ხის ძირას დგებოდნენ, ზოგი ამოზნექილ ფესვებზე ჯდებოდა, იცდიდნენ. ამდენი წვიმა არ გამიმიაო, ამბობდა ბიბო. მიწა იჟღინთებოდა, ლბებოდა, მერე თანაბარი, ჩუმი გუგუნი ცალკეული წვეთების ხმამდე დადიოდა, ნათდებოდა, მზე ამოდოდა ცაზე, თავთავიანთ ყანას უბრუნდებოდნენ შარვალდაკარწახებული, ფეხშიშველა გლეხები, მძიმედ მიაბიჯებდნენ და ხანმოკლე დამლად აჩნდებოდა დამბალ მიწახელითს მათი ფართო ნაფეხურები. მზე აცხუნებდა ისედაც გამაბრუებელი ჰაერი, მოკლე ბალახი ამოიზარდა, დამჭლევებულ საქონელს მზეზე ულაპლაპებდა მიწისაკენ დახრილი კისრები, ხელით გამოგიზაფხულდა, ცხენები აჭიხვინდნენ. ხელითმოიისფრო ბინდში ბრუნდებოდნენ სოფლად ნამუშევარი, მადამლილი გლეხები, წვნიანით სავსე თიხის ჯამებლი ხმელა პურს ჰყრიდნენ და პურითვე გულდაგულ ასუფთავებდნენ ჯამების გაცრეცილ ფსკერს, წვიმდა, ისევ წვიმდა... მსუბუქი, სველი თითები აკაკუნდებოდნენ სახურავზე, უფრო მოიბუხებოდა კიბის ქვეშ შეყუჟული ძაღლი, ფოთლები მძიმდებოდა, გუბები ახამხამდებდებოდნენ შარაგზახხელითე, გხელითვერდს იცვლიდნენ მძინარე გლეხები, წვიმდა... ღელეები ადიდდა, ყვითლად იმღვრეოდა ტბა, მერე ღრუბელშემოცლილი მზის სხივი ჯერ მუბუქად ათამაშდებოდა ზედაპირზე, გაიკლაკნებოდა და, ძალმოცემული, ჯიუტად მიიწევდა ფსერისაკენ:

მიიწევდა და, როცა ბოლოს და ბოხელითლოს საწაელი აისრულა, იმ ბიჭმა, სიცილისას ზედა ღრძილები უკლებლივ რომ მოუჩანდა, ტბაში პირველმა იბანავა, აძაგმაგებული ამოხტა, შეციებულ მკერდზე გადაიჯვახელითრედინა ხელები და შეცბუნებულ გამვლელებს მორცხვად გაუღიმა. გაზაფხულდა, მერცხლები მოფრინდნენ... დაღლილი გლეხი, საღამო ხანს ხის ძირას დასასვენებლად მიმჯდარი და ხორკლიან მერქანს კეფამიყრდნობილი, ვერა და ვერ დგებოდა, კი ეძინებოდა, მაგრამ მაინც დაუდევრად შესცქეროდა აციაგებულ ფოლებში ჩაბუდებულ ძველი მთვარის შუქს და გატრუნულიყო, იქვე კი, მის ფერხთით, ვეება ქოფაკი იწვა და დროდადრო სევდითა და შიშით ახედავდა პატრონს. გათხელითენებისას, მაინც ციოდა, მხოლოდ თვალისათვის შესამჩნევი ზმუილით იწელებოდა ნისლი, ეზოებში გამოდიოდნენ სიცივისაგან მხრებაწურული გლეხები, ისე <file:///usr/share/doc/HTML/index.html> ციოხელითდნენ მამლები. კარები ჭრიალებდა და დილაადრიან მოწყურებულმა, სახეშეშუპებულმა ყმამ მკვახე ალუჩა მოწყვიტა, დაეჭვებულმა უცქირა ერთხანს და მაინც ჩაკბიჩა. უთენია გაღვიძებულ ლტოლვილს ერიდებოდა ამ უცხო ხალხში გარევა და იცდიდა, სანამ მინდვრად არ გავიდოდნენ გლეხები, მერე კი ტყისკენ დაადებდა თავს და გზადაგზა რომელიმე ხესთან შეჩერდებოდა და ხელისგულს მიადებდა, ყველაზე გრილი ქერქი ბალსა ჰქონდა, დამწიფებული ნაყოფიც გრილი, დათაფლული იყო. მერე ალუბალიც შემოვიდა, ტკბილ – მომჟავო ხილს სიამოვნებისაგან სახეშეჭმუხვნილნი შეექცეოდნენ გლეხები, - უკვე ცხელოდა, მუშაობით დაღლილებს, პირი უშრებოდათ და მისწრება იყო ამ დროს ალუბალი. დაცხა, შარაგზა გაშრა და ამტვერდა, ტბაში შერბოდნენ სოფელელი ბიჭები, წუწაობდნენ, გარგარი და ქვიავი დამწიფდა, გაზაფხული დათბა, გახურდა, გავარვარდა და ზაფხულად იქცა, გამაგრებულ მიწას უფრო ღონივრად ურტყამდნენ თოხს თავწაკრული გლეხები, წვიმის მაღლი მოაკლდა ნიადაგს, ნაყოფიან ხეებს აქა-იქ ფოთლები შემოაჰქნა, ბორცვებზე კი ჯიუტად, ღონივრად იზრდებოდა სარეველა ბალახი, ერთადერთი, გვიმრა შეყვითლდა... ცხელოდა, გათენებისასაც, მზე რომ ამოიწვერებოდა, უკვე სუნთქვა ჭირდა, შუადღით კი, შუადღით, მოკლე ჩრდილში თავშერგული, განრისხებული გვეგვე მთელს თვალსაწიერზე ალივლივებულ, ტორტმანა ჰაერს წარბშეკრული გასცქეროდა, გაბრუებული მიიყუდებდა დოქს და ზიზღით ემანჭებოდა სახე, - ფუი, გამთბარა ოხერი... დაკლაკნილ ღელეს მიუყვებოდა ლტოლვილი, გზადაგზა შეშინებული ნბაყაყები წამით გაიჭიმებოდნენ ჰაერში და წყალში ადენდნენ ზღართანს, ლტოლვილი ტყის პირას დომენიკოს პოულობდა, ესაობრებოდა და უკვირდა – იჰ, ეს რა სიცხეა, შენ იქ უნდა გენახა, მასაებთან, ეს რა სიცხეა...

არადა, ცხელოდა... ათასგან გაიბზარა მოწყურებული მიწა, დასკდა, მაგრამ მზესაც სწყუროდა, ყოველ ნასვრეტში ჩაებჯინა სხივები და ციცქნა სინედლეს შებინდებამდე წუწნიდა. ქანცგაწყვეტილი ყმების მხარდამხარ მუშაობდა მამა, თოხი ვეღარ ერეოდა გამკვრივებულ მიწას და ბარავდნენ; მერე ვეღარც ბარი შველოდათ – ლუ არ მოწვიმა, დავილუპებითო ნამდვილად, ამბობდა ბიბო, რაიმე უნდა ვილონოთ, გარხელითეთ გამოზიდეს და მიწაზე დაალაგეს გლეხებმა, ამომშრალ დოქებსა და ჯამებს ავედრებდნენ ხელით ზეცას, წვიმა რომ გამოეგზავნა; ყველგან, მთელ სოფელში, ჭურჭელი ელაგა, უცნაური სანახავი იყო მზის გულზე გახურებული ჭურჭლის ეს უტყვი ხვეწნა. ამან რომ არ გაჭრა, გასაოცარი ხერხი იხმარეს, ლტოლვილსაც კი არ ენახა

ამდაგვარი რამ:

კი მაგრამ, ის ქალი რატომ დასვით ბორცვზე?

- რა ვიცი, წესია ასეთი... ყველაზე ლამაზ ქალს ბორცვზე რომ დავსვამთ, ხალხი იძახის, მზე რომ ასეთ ლამაზ ქალს შიშველს დაინახავს, შეჩერება მოუნდება, ეს კი არ შეიძლებაო და გზა მშვიდად რომ განაგრძოს, ღრუბლებით დაფარავს იმ ქალსო, ღრუბლებიდან კი, ვინ არ იცის, წვიმა მოდის... ეგება მოწვიმოსო, იმიტომ დასვეს ბორცვზე შიშველი ქალი...

- უცნაურია, უცნაური... ხელით

მაგრამ მამა იმავ დღეს მივიდა ქალთან და შინ დაბრუნება უბრახელითმანა. დასიცხულ მხრებზე ცილა წაუსვეს, ქალი კვნესოდა, ღრუბელი კი არა ჩანდა, არც მაშინ გამოჩნდა, წვიმის ღვთაება რომ გამოჩორკნეს ხისგან და მზეზე დადგეს – ეგება თავად დასცხესო. მამას გაეღიმა, ხელის ზურგით მოიწმინდა ოფლი და ყანებს გახედა – ცოტაც, ცოტაც და ყველაფერი დაილუპებოდა, წვიმა იყო საჭირო... ხის კერპი კი მზეზე ეგდო და გამიხმა. აიღეს და შორს მოისროლეს, ორი დღეც და, ამბობდა ბიბო, ორი დღეც და დავილუპებით... სიცხე არ უნახავთ ამათ, ფიქრობდა ლტოლვილი სიცხე არ უნახავთ ამათ, ფიქრობდა ლტოლვილი.ნამდვილი სიცხე არ უნახავთ, იაე,მდევარს კი დაეზარება ამ მტვრიან გზებზე წანწალი... გლეხები ეზოებში დაბორიალობდნენ და თავპირზე წყალს ისხამდნენ, ქარმა მაინც წამოუბეროსო, ნატრობდნენ... მაგრამ ქარი სწორედ მაშინ ამოვარდა, ორიოდღეღრუბელი რომ მოგროვდა ცაზე და შორს გადარეკა. დამინების წინ უიმედოდ მოათვალიერეს ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა, გათენებისას კი, ძილ-ღვიძილში, ჩუმი გუგუნი მოესმათ; გრილოდა, საბანი წაიფარეს და მაშინვე მიხვდნენ, - წვიმდა! ქალამნებში ფეხი ქაყვეს, აივანზე გამოვიდნენ, ხელისგულებით დაეყრდნენ მოაჯირს და, გაბრუებულებმა, დინჯად მოავლეს თვალი იქაურობას, - წვიმდა, წხელითვიმდა! მსხვილი წვეთები ათრთოლებდნენ მტვერჩამორეცხილ ფოთლებს, ყანა დამძიმდა, დამსკდარი მიწა გადაიგლისა და ატალახდა, მხოლოდ სოფლის განაპირას, უზარმაზარ გამოქვბულში იყო სიმშრალე და გლეხებმა იქ მოიყარეს თავი – თითო ხელადა ღვინო, პური, კაკლისშემცხარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. ფოთლებში გამოხვეული ყველი და მწნილი მოჰქონდათ, მიწაზე დაალაგეს, ჯამები ჩამოირიგეს, სუფრის თავში ბიბო დაჯდა, ხუმრობდა: - სულ ქათამს არა ჰგავს, ჰა? გლეხები დინჯად ილიმებოდნენ, ღვინო ჩამოასხეს. ცოტათი რომ შეთვრნენ, სიჩუმე ჩამოვარდა, ერთმანელს გადახედეს და სამი გლეხი წამოდგა, გამოქვბულის გლუვშემცხარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელით ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. კედელთან მივიდნენ, თავი მიადეს ერთმანეთს, ჯერ საიდუმლოდ წაილილინეს, მერე გაიმართნენ და ერთმა წამოიწყო: - მი-მი-ნო მყვა-ნდა, მიყ-ვარდა... დანარჩენები მიწაზე ისხდნენ, მომღერლების უზომოდ მაღლიერნი, მაინც თვალს არიდებდნენ, - ეხამუშებოდათ პირში ცქერა და სავსე ჯამებში იყურებოხელითდნენ, სამი გლეხი კი მთელი ხმით

ამდერდა და გამოქვაბულის კედლებში ღონივრად დატრიალდა სიმღერა, ჯერ სამთავე ღელავდა, მერე ორს გადაუარა. ყველაფერი დაივიწყეს, თვალები დახუჭეს და ისე მღეროდნენ, მესამეს კი თითებში ჩაებლუჯა სუფრიდან შემთხვევით გამოყოლილი პურის ყუა და ხელი უკანკალებდა. მერე პირველმა ღრმად შეისუნთქა და თავი გააქნია: მამიკლეს ჩემი მიმინო! ის ორი დინჯად, ნაღვლიანად, ღირსეულად აჰყვა: მა-მი-კლეს ჩე-მი მი-მი-ნო, მა-მი-კლეს ჩემი მიმ ინოო, ჰეე... - კარგი იყო, კარგი, დაიძახა ბიბომ და ჯამი ასწია, - კარგა ვიყოთ, ეს გაუმარჯოს...

მიწა სუნთქავდა. ძალამიცემული და ორთქლადენილი, ყოვლისშემძლე, მკერდში ჩაბლაუჭებულ ფესვებს წყალს აწვდიდა; ახლა, პირქვე გაწოლილ, თავაწეულ ლტოლვილს ისიც ეგონა, რომ ჰაერში მოტივტივე ღონიერ ხეებს ნიადაგში ჩასობილი კლანჭებით ეჭირათ მიწა, მაგრამ თვითონაც მშვენივრად იცოდა, ასე რომ არ იყო, თავი ჩაღუნა და აფორიაქდა, მაინც რა იყო ეს მიწა – ასეთი ტრიალი, გადაშლილი, ხრამად ჩაქცეული, მთად აღზევებული, უკიდევანო, უფსკერო, ხანდახან პეშვში გამოძწყვდეული, სარეველათა და ვაზის დედა, მადლიანი, ყოველივეს ამტანი, ნაჯიჯგნი, ბევრისგან გადათელილი, შერყვნილი და მაინც მარად შეურყეველი, ერთგული, დალოცვილი: მაინც რა იყო ეს მიწა, ყანით გვიმრით, ბალახ-ბულახითა და უსახელო ყვავილებით დაფარული, შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. ახლა, შემოდგომისპირს, აღარც ჩანდა, მაგრამ ეს წვნიანი, ბუსუსებიანი ატმები, დახლეჩილი ბროწეულები, შეთვალული, ჯგროდ ასხმული ყურძნის მარცვლებიც ხომ მიწა იყო, მორჩილებაში მყოფი ხისა და გამოზოგილი წყლის მადლით დაჰურებული, ხომ მიწა იყო!

ბიბო კი არხეინად მიმოდიოდა სოფლად და ამბობდა: - ცოტაც, ცოტაც და შემოდგომა მოვა...

ტბასთან. და კოშკი

მარჯვედ გასროლილი ქვა სამჯერ აისხლიტა წყალმა, მერე კი იქიდან, სადაც უკანასკნელად გაკრთა, ფართო წრე გაიშალა.

- ოჰ, ყოჩაღ, - გაიკვირვა ლტოლვილმა, - მოდი, მეც ვისვრი.

ბრტყელი ქვა უნდა შეარჩიოთ, აი, ეს კარგია.

აბა, ვნახოთ...

თითქმის ყველგან, აი, თუნდაც ლამაზ - ლტოლვილმა ღონივრად მოიქნია ხელი, მაგრამ ქვა მაშინვე ირიზად ჩაესო წყალში. - ეგრე კი არა, - თქვა დომენიკომ და გადაიხარა, - აი, ასე...

ქვა ხუთჯერ აისხლიტა წყალმა.

ბრავო, - მხარზე ხელი დაჰკრა ლტოლვილმა, - ბრავო, დომენიკო.

რა თქვით?

ბრავო-მეთქი.

ეგ რანაირი სიტყვაა.

იმდენი არაფერი, თქვენებურად ბარაქლას ნიშნავს.

მართლა? მე არ გამიგია.ჰო, შენ საიდან გაიგებდი, მაგ სიტყვას მხოლოდ ქალაქელები ხმარობენ.

რომელ ქალაქში...

თითქმის ყველგან, აი, თუნდაც ლამაზ-ქალაქში, წამდაუწუმ მაგას გაიძახიან.

ეგ რანაირი ქალაქია...

ოო, - ლტოლვილმა თავი გადასწია, თვალები დახუჭა დასადღაც შორს გადაიხვე

წა: - ლამაზ-ქალაქში ჭრელი ხალხი ცხოვრობს, მაგრამ მაინც ერთმანეთს ჰგვანან.

რატომ?

ქალაქელები არიან.

როგორ – ქალაქელები.

როგორ და... ასე რანაირად აგიხსნი, დომენიკო.

ისე... დიდია?

რა თქმა უნდა. რაღა თქმა უნდა, დომენიკო. ფერად-ფერადი სახლები დგას, მოცისფრო, ვარდისფერი... ისე კი, ამიერიდან იცოდე, რომ ქალაქი იმიტომაა ქალაქი, რომ დიდია. პატარა რომ იყოს, ქალაქი აღარ იქნებოდა – მიმიხვდი?

დიახ.

იქ რომ მოგახვედრა, - მუხლზე წვიპურტი დაირტყა ლტოლვილმა, - ხომალდს ნახავდი, ლამაზ ქალაქთან დიდი ტბაა, ასეთი კი არა, -მ ხელი გაიშვირა, - ხეზეც რომ აძვრე, თვალს ვერ გაუწვდენ. იმ ტბაზე ხომალდი დაცურავს და მგზავრები გადაჰყავს.

ბევრი?

ჰეე – რამდენიც გინდა.

ლტოლვილი ქვას დასწვდა, ჰაერში აისროლა და მარჯვედ დაიჭირა თუ არა, თქვა?

შენ იქაური ქალები უნდა ნახო, ზოგი ისეა მოვლილი... სოფლელებივით მზეზე კი არ იხრუკებიან, თეთრები არიან.

დომენიკო გაინაბა.

იმდენი ხალხია, - არხეინად განაგრძობდა ლტოლვილი, გიჟი რომ გიჟია, ოთხი ჰყავთ. აქ არ არიან?

გიჟები? არა. ოღონდ ერთი იყო, თმაში ყვავილებს იწნავდა.

კაცი?

არა ქალი.

კიდევ რას აკეთებდა.

არაფერს, მაგრამ თმაში ყვავილებს იწმემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, ამურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო.ნავდა.

ჰეე, - ხელი აიქნია ლტოლვილმა, - რეებს იძახი, ასე რომ წახვიდე, მთელი ლამაზ-ქალაქის დედაკაცობა გიჟი გეგონსბა – მერე რა, ყვავილს თუ იწნავდა, ა, დომენიკო?

რა ვიცი, მაგრამ არც დღესასწაული იყო და არც არაფერი.

დიდი ამბავი.

თანაც უკვე გათხოვილი იყო.

მერე რა, ქალი ქალია.

რა ვიცი, აბა, სოფელში კი ასე ეგონათ და....

რაო, გიჟიაო? არ დაიჯერო, დომენიშემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. კო, ლამაზ-ქალაქში ერთი ქალია, ღამ-ღამობით თეთრ საღებავს ისვამდა სახეზე, მაგრამ გიჟს კი არ ეძახდნენ, ყველას მოსწონდა.

და ეგრე დაიარებოდა?

არა, რას ამბობ, დაძინებამდე ისვამდა ხოლმე.

თქვენ საიდან იცით?

ვიცი, - გაამაყდა ლტოლვილი და თვალები ეშმაკურად მოჭუტა, - ვიცი.

* *

სოფლის განაპირას, კოშკში, სამოსელი პირველი ინახებოდა. მამა ადიოდა ჩირაღდნით ხელში, ციცაბო კიბეზე, ნესტიან, სქელ კედლებს შორის მიაბიჯებდა. მიდიოდა მძიმე ურდულით დახშულ კართან და თითების მსუბუქად შეხებისთანავე ამაზრზენად გაიჭრიალებდა კარი. მრგვალი ოთახის შუაგულში მკრთალად აბჟუტებულ სამოსელს ზღურბლიდანვე დაფიქრებული შეაცქერდებოდა. მხის დაბალ ტახტზე უძვირფასესი კაბა იყო გაფენილი. მამა მძიმედ უახლოვდებოდა, ჩირაღდანს დაანთებდა და სამოსელიდან უამრავი კამკამა სხივი ჟღრიალით იწელწბოდა ბნელში. იისფრად ციაგებდა დიდი ამეთვისტო, მინანქრით მოჭედილ საყელოსთან მიბნეული, მწვანედ ლივლივებდნენ ზურმუხტები, მთელი კაბის სიგრძეზე მწყობრად დატანებულნი, ყოველ ზურმუხტს შორის ლურჯად კამკამებდნენ საფირონები, გვერდით კი ყოველ ქვას წყვილი მარგალიტი ებნია. მთელი კაბა ოქრომკვერდით იყო მოჭედილი, ცივი, ყინულოვანი ციმციმით თითქოს ერთმანეთში ხრაჭუნით იფშვნებოდა უამრავი ყვითელი ნამცეცი, სინათლე ლივლივებდა მთელს სამოსელზე და იქვე, ტახტის ფეხთან მოწყობილ ორ ხამლზე წყვილი ალმასი კამკამებდა, ხარის თვალის ოდენა. სამოსლის მინანქრით მოჭედილ ქამარზე ბეჭედი იდო, ყვითლად შემოჯარულ ოქროში ავად კიაფობდა თლილი ბრილიანტი.

ჩირაღდანს კედელზე ამაგრებდა მამა, გულხელს დაიკრეფდა, ასე მიმოდიოდა ოთახში და მერე სამოსელთან ჩერდებოდა. ალი თრთოდა და ფერადი გველები იკლაკნებოდნენ ჰაერში, მხოლოდ დიდი ამეთვისტო ციაგებდა იისფრად, მკრთალად. დაფიქრებული დასცქეროდა მამა სამოსელს. მიმოდიოდა, ისევ დასცქეროდა. მერე დინჯად ახედავდა ჩირაღდანს და უცნაურად აწეწილ, გასუსულ ალს თვალებმოჭუტული უყურებდა. მერე კი დიდხანს ზურგმექცევით იდგა ტახტთან, მძიმედ შემოტრიალდებოდა, სამოსლისაკენ დაიხრებოდა, გაშლილ ხელისგულს ნაზად დაადებდა დიდ ამეთვისტოს და სხვა ყველაფერს კი უცნაურად შესცქეროდა, - რაღა არ ჩანდა მამის თვალებში – რისხვა, სიბრალული, ზიზღი... ყოველ ქვას უბაცდებოდა თამამი კამკამი და მხოლოდ დიდი

ამეთვისტო გრძნობდა დაკოჟრილი ხელისგულის სითბოს...

მამა წელიწადში ერთხელ ადიოდა კომპში, გვიანი გაზაფხულის რომელიმე დღეს.

თავი III

ფერადი ამბები

ისინი დილაუთენია ამოკიფნენ სოფლად. წითელ – ყვითლად მოხატული ჩარდახიანი ურმით ამოვიდნენ დაკოჟლმა ყმამ დაფლეთილ პირსახოცში ჩარგული თავი ასწია, გაიხედა და, აღტაცებულს, პირსახოცში ჩარგული თავი ასწია, გაიხედა და, აღტაცებულს, პირსახოცი დამაბულ, მოკაუჭებულ თითებზე გადაფენილი შერჩა. ისინი კი მოდიოდნენ სატკაცუნებლებით, ამოდიოდნენ ეჟვებისა და ზანზალაკების წკრიალით, საღებავებით აჭრელებულ ხარებსაც რქებზე უხვად ეკიდათ ეჟვანი, და ყმები ზემოდან დასცქეროდნენ, როგორ ამოდიოდა მიმოხვეულ აღმართში ჭრელი, აწკარუნებული მდინარე, ატივტივებული ჩარდახით, რომელზედაც უზომოდ მომღიმარი სახეები ეხატა. დოლის უთავბოლოდ ფეთქვა დაღლილი ურმების გულისცემას ჰგავდა და აბრემუმის ფერადი ბაირალიც გაბმულად ცახცახებდა ქარში. და მერე, რომ ამოივაკეს, გამხდარი, თვალეზაცვენილი, ძალიან ლამაზი ყმაწვილი ერთ ხარს ზურგზე მოახტა და მეორეს კი მსუბუქად დაჰკრა წითლად შეღებილი ჯოხი. ჭროლათვალემა, ზოლებიან ტანსაცმელში გამოწყობილი, თეთრად სახემოთითხნილი კაცი, წოწოლა ქუდით, ჩაფიქრებული უკრავდა სპილენძის გრძელ, უცნაურ სალამურზე, ტუჩზე ირიბად რომ მიედო, ხოლო უზარმაზარი, წითელლოყება, ოთხკუთხა კაცი მიამიტად ილიმებოდა და მრგვალთავა ჯოხს უბოროტოდ ურტყამდა ფეხებშუა მომწყვდეულ დიდ, ფერად დოლს, თავზე კი მჭიდროდ შემოტმასნილი ქუდი ეხურა და ზედმეტად არ ირჯებოდა, რადგან სწორედ ამ ქუდზე ნახევრადშიშველი ლამაზი ქალი თეთრი მზინავი ფეხებით იდგა და ხელთ კი დაირა ეპყრა და აჩხაკუნებდა. ჯამბაზები მოვიდნენ!

გვეგვე, თვალეზმეშუპებული და ნერწყვგამშრალი, სახედაქმუჭვნილი, პირმოკუმული, მოთოკილი მთქნარებით ეზოში გამოვიდა, და ურმის დანახვაზე პირი დაალო. მერე კი, უმოწყალოდ თეთრფეხა ქალის შემყურემ, მაგრად დამუწა ტუჩები, თვალეზად გადაიქცა, და ხელში ფრთხილად ეჭირა ერთადერთხელ ჩაკბეჩილი მსხალი... და კოჟლსაც ისე ფრთხილად, სათუთად გადაეფინა მაჯებზე პირსახოცი...

ახალგაზრდა ჯამბაზმა კი ხარს ქედზე ხელისგულები დააბჯინა, მკლავებს ძალა დაატანა, ადიძაბა, დაიძაბა და ყირა რომ გაჭიმა, ხელებშუა თავი გამოყო, მიმოიხედა და თქვა:

- მგონი, მართლა არ მოუკრეფიათ.

- ხომ ვამბობდი, - ჩაიღრინა წოწოლაქუდიანმა ჯამბაზმა, მერე ღრმად შეისუნთქა, გაბრაზებულმა თქვა: „აქ მთაა, მთა...“ და ტუჩებზე ისევ ირიბად მიიღო უცნაური საკრავი.

- არა უშავს, - თქვა ოთხკუთხა კაცის თავზე შემდგარმა ქალმა, უეცრად შეტორტმანდა და ხელების მკვეთრი აქნევით ისევ დაიცვა წონასწორობა; მერე ხალხს შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადააღაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადააღაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. ფართოდ, უგულოდ შესცინა და ღიმილსშუა ჩუმად გამოსცრა: - როგორმე გამოძებნიან დროს.

- და ყურძენს მოუვლელს დატოვებენ, არა? - საკრავს ტუჩები წამით მოაცილა წოწოლაქუდიანმა.

და, ქალი ისევ რომ არ შეტორტმანებულიყო, ოთხკუთხა ჯამბაზმა ძალიან გამოზომილად, ტუჩების ფრთხილი მოძრაობით თქვა:

- ჩვენც ავიღოთ დასაღამოთი გავმართოთ.

_ სწორი ხარ, ბემფი, _ ლალად ჩამოსძახა ქალმა და ფეხისგული ნაზად გადაუსვა თავზე, - და მე მითხრა, რომ მყავხავარ ასეთი ღონიერი და ჭკვიანი ქმარი.

ოთხკუთხა კაცი წამოწითლდა და დოღს ძალიან ნაზადდშემოჰკრა მრგვალთავა ჯოხი ,მაგრამ ამ სუსტმა ხმამ თვალგაშტერებულეი ბიბო მაინც შეაკრთო,და,გამოფხიზლებულ-

ებულმა,გლებებს გადახედა .მაგრამ ვის ეცალა მისთვის-ყველა ქალს შესცქეროდა, ისიც

ის ცალთვალა გლები... „ჰაი, დედასა,-გაიფიქრა ბიბომ,-დასახოცები ხართ ყველანი, უ...

და ისევ ქალს მიაჩერდა. იმან კი მაჯის კოხტა მორაობით პატარა, უხილავი წრე შემოხაზა

ჰაერში, ლამაზი თითებ იჯგროდ აიშვირა ცისკენ და, ხალხის დასანახად გაღიმებულმა, ჩუმად ასე თქვა -ოჰ ტბაცა ჰქონიათ. გვეგვე კი, მუშტებშეკრული, ნეესტოებდაბერილი, ისე ფართოდ თვალეგახელილი – წარბების ტკივილლამდე, ყვრიმალეზამობურცული, თეთრ ფეხებზე შესცქეროდა ქალს და ვერც გრძნობდა, სახეზე მწვანე ბუზი არხეინად რომ დაუდიოდა.

მერე ურემს ერთიანად აედევნენ და სოფლის განაპირას რომ აღმოჩნდნენ, ქალი მსუბუქად დახტა ურემზე, ლამაზად ჩამომლილ თმას ნელა მადიანად ჩამოაყოლა

ხელის ზურგი, თვალები დახუჯა, რაღაც გაახსენდა და იმოდენა ხალხის თვალწინ თითქოს სადღაც გადაიკარგა, მაგრამ ხელად გამოფხიზდა, თავი გაიქნია და, ორად მოხრილი, ჩარდახში შევიდა. სქელი ჯამბაზი მაინც ძველებურადვე ფრთხილად, გასუსული იდგა, ამასობაში თეთრად სახემოთითხნილი კაცი მიწაზე დახტა, ხელი გულუხვად გაიქნია და გამოაცხადა:

- მოგესალმებით, ჩვენ ამვედით თქვენთან, რომ მოვილხინოთ და თქვენც მოგალხინოთ, ერთხელ ერთი კაცი მოდიოდა გზაზე და ძალიან უნდოდა, ტანსაცმელი რომ არ გასვროდა, - აქ ახალგაზრდა ჯამბაზმა სასაცილოდ ჩაუარა – მაგრამ მას დაეწია მეორე კაცი და, - აქ მოლაპარაკემ სარმა გამოსდო ახალგაზრდა ჯამბაზს, ხელიც ჰკრა და წააქცია, - კვანტი გამოსდო და ლაფში ჩააგდო. სულმთლად ამოთხუპნა!

ახალგაზრდა ჯამბაზი წამოდგა და, ვითომ ტირილით, ჩამოუარა ხალხს. გლეხები დამაბულად, რაღაცნაირად უნდოდა იღიმებოდნენ, თან ცალი თვალი ხელით ჩარდახისაკენ ეჭირათ, მაგრამ იქიდან არავინ გამოდიოდა.

ნება მომეცით წარმოგიდგინოთ ყმაწვილი, რომელიც ამოისვარა, - და საზეიმოდ, მძიმედ გამოაცხადა, - ახალგაზრდა ჯამბაზი, ჩიპო!

და ისიც უეცრად მალლა შეხტა, მერე გაქანდა და ყირამალა გადავიდა – ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ, ძალიან მალლა ახტა, ჰაერში ამოტრიალდა და ხელებგამლილი ერთბაშად გაქვავდა გლეხების წინაშე და ურემზე მდგარმა ოთხკუთხა კაცმა ძალიან ღონივრად დაჰკრა ჯოხი აჭრელებულ დოლს.

ჩვენი მთავარი ჯამბაზი, ძალ-ღონით განთქმული მედოლე, ბემფი,- გამოაცხადა წოწოლაქუდიანმა და ცისკენ ამოტრიალებული ხელისგული ოთხკუთხა ჯამბაზს მიაშვირა. იმანაც მრგვალთავა ჯოხი ფეხზე მიიყუდა, სახელოები დინჯად დაიკაპიწა, მკლავები რიგრიგობით მოხარა და ამობურცული კუნთები უჩვენა გლეხებს. კუნთების დაჭიმვისას ერთხანს უმიზეზოდ გაბრაზდა კიდეც, მაგრამ ჩქარა გადაუარა და რომ გამოერკვა, ხალხს მორცხვად გაუღიმა და, წამოჭარხლებული, თავის ჯოხს დასწვდა.

და მისი მომხიბვლელი მეუღლე, ანა, - ჩირაღდნების ათამაშების უბადლო ოსტატი და ამასთანავე... - ურმისაკენ მიიხედა წოწოლაქუდიანმა ჯამბაზმა და ჩაფიქრებულმა დაამატა, - და ამასთანავე გაჭენებულ ცხენზე წამოწოლაც შეუძლია.

ახლა კი მართლაც სუყველა ერთად ნიავზე მსუბუქად აცახცახებულ ფერად ჩარდახს შესცქეროდა. და ბევრს არც გაუგია, სახემოთითხნილი კაცი რომ შემობრუნდა, თითი მკერდზე იიღო და თქვა:

და მე, - ყველაფრის მცოდნე ჯამბაზი, - ზეზუხბაია...

- გამარჯობათ, - უთხრა პირველმა ყმამ, თავი დაუკრა და ხელისგულები მუცელზე მიიღო, - რაღაცა უნდა მეთქვა თქვენთვის და თუ არ გამიწყრები, შენი სახელის ჭირიმე, გეტყვი...

ბილიკად მიდოდნენ – დაფიქრებული, კუმტად თავდახრილი მამა – წინ, ბიბო კი არეული ნაბიჯით მისდევდა.

გითხრა?

თქვი, გისმენ.

ბოდიში, მაგრამა... მაგრამ... ასე არ შემიძლია შენი სახელის ჭირიმე...

მამა შეტრიალდა და უეცრად მოკუნტულ პირველ ყმას დააცქერდა. იმან კი, დამფრთხალმა, აქეთ – იქით მიმოიხედა, ხელში დაჭმუჭენილი ქუდი გაასწორა, თითები გადაუსვა, მერე უცებ ისევ დაჭმუჭნა, გაბედულად გაიმართა, მამას ახედა და უთხრა:

ცოდოა ბიჭი.

ვინ ბიჭი...- შეიჭმუხნა მამა,- გვეგვე?

სხვაგან იხედებოდა.

- დიახა...- შეგულიანდა ბიჭო, - გვეგვე, მაშა... თქვენ რომ გენახათ, არა, რო გენახა, რანაირად უყურებდა იმ ქალსა, ქალი კი არა, წყეული იყო, ურცხვი, თქვენ რომ წამობრძანებულებიყავით და გენახათ, არა? რო მობრძანებულებიყავით, აი როგორ გიბრძანოთ და არა, ე რა ვთქვი, გიბრძანოთ კი არა, როგორ გითხრა – მეთქი უნდა მეთქვა, როგორ გითხრა – მეთქი, ეე, ისე უყურებდა – ა, - სულ თვალეებითა სჭამდა... ვინ იცის, როგორ იტანჯება, რაეზა ფიქრობს, ცოდოა ბიჭი... მე რო მაგის ხნისა ვიყავი, ორი შვილი მყვანდა – ცოდოა... აი, რო გენახათ, არა? გაგიჟდაო, იფიქრებდი... თ! მართლა, აი, გეგონებოდათ, გაგიჟდაო, მართლა.

მამა ისევ განზე იყურებოდა და ერთბაშად შეეჭვებულ ბიბოს მაშინვე დაეკარგა ლაპარაკის ხალისი, ისევ ქუდს მიუბრუნდა და შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადაალაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო. მოჭმუჭნა.

მერე, – იკითხა მამამ, – მერე?

– რა და, – გამოცოცხლდა ბიბო, – თუ თქვენი ნებაც იქნება, აი, ის მინდოდა მეთქვა, ვინმე ქალი ხომ არ გაგვერიგებინა – მეთქი, თქვენს ოჯახს რომ ეკადრება, ისეთი – წესიერი, ლამზი, რიგიანი, პატიოსანი...

მამამ შეხედა და უთხრა:

შენი ნებაა, ბიბო.

ასე გადაწყდა.

- ი ბიჭი რაღაც არა ჩანს, ჩვენი დომენიკო, – გვარიანად რომ შეღამდა, უთხრა მამას ოდნავ შეთამამებულმა შირველმა ყმამ, – რა იქნა ნეტი, იმ შემოხიზნულსაც არ უნახავს, ვკითხე და...

- არა უშავს,- თქვა მამამ და ზურგი შეაქცია,- იქნება სადმე.

შემცბარი პირველი ყმა ფეხის წვერებზე შეტრიალდა, აძურწული მივიდა კართან, სახელურს ნაზად შეავლო ხელი, და ისე ფრთხილად გადააღაჯა, თითქოს ზღურბლზე სქლად დაგრაგნილი, მახრჩობელა წოლილიყო.

* *

თეთრად სახემოთითხნილი ჯამბაზი, რომელსაც ახლა, სიბნელეში ნაცრისფერი დაჰკრავდა, მიწაზე იჯდა, ხელები მოხრილ ფეხებზე შემოეხვია, ზურგმორკალული, ნიკაპით მუხლებს ეყვრდნობოდა და ქალს შესცქეროდა, ის კი საოცრად ამაყად იდგა, ოდნავ უკან გადახრილი, ცალფეხმოდუნებული და ხუთ აალებულ ჩირაღდანს ჰაერში რიგრიგობით ისროდა და ისევ იჭერდა; ამ სიბნელეში, კუნაპეტში, უცნაურად განათებული ლამაზი ქალის მოლივლივე, ნახევრად შიშველ სხეულზე ჩრდილები სხლტებოდნენ და ახტუნავებული სინათლეების რომელიმე ნაუცბათევი ტალღა დროდადრო იქვე მოკუნტულ ჯამბაზსაც სწვდებოდა, და იქვე, შორიახლოს, თხრილში გატრუნული დომინიკოც ქალს შესცქეროდა, მოდუნებულ ფეხზე.

- რა ლამაზი ხარ, ანა,- უთხრა მზეაპყრობილმა ჯამბაზმა და ქალმა ოდნავ, მსუბუქად გაიღიმა.

- მხრებიც ისდეთი გლუვი გაქვს, მარმარილოსავით, ხანდახან ისეა... სრულებით ,

რადგან... - აირია ჯამბაზი,- რომ არ არის და როცა...ნუ, ერთის სიტყვით... ხომ არ დაიღალე?

- ქალს თავიც არ გაუქნევია, ბნელში ჩირაღდნებს ისე ისროდა. ნიკაპაწეულმა ჯამბაზმა ერთხანს უყურა, უყურა და პასუხის იმედი რომ გადაუწყდა, თავის საკრავს დასწვდა და ტუჩზე ირიბად მიიღო. ღამის იღუმალ, ამოუცნ ობ ხმებს ფლეიტის ხმაც შეერია, ცივად მოტივტივე, მსუბუქად გამჭოლი... რაღაცა ცუდი, ავისმომასწავებელიც ერია ამ სიფრიფანა ხმაში, მერე კი ჯამბაზმა მიწაზე მიაგდო საკრავი, მუშტები შემართა და განრისხებულმა დაიძახა:

აღარ შემიძლია!

ქალმა ჩირაღდნები ზედიზედ დაიჭირა, ხუთივე შეაერთა და კაცს შეუტია:

გაჩუმდი, სულელო, ბემფი გაიგებს.

- ფეხებზე მკიდია ეგ შენი ბემფი, - მკერდზე მუშტი ორჯერ მიიბაგუნა კაცმა, - აღარ შემიძლია, გესმის, შენ იციი, რა არის აღარ შემიძლია?

- ერთი ნაბიჯიც, და სახეზე მოგადებ, - უთხრა ქალმა და ჩირაღდნები თვალებთან მიუტანა, - აბა, რად გინდა, სახე რომ დაგეწვას, მაინც არაფერი გამოგივა და სახე კი დაგეწვება, აბა, რად გინდა...

კაცი მუხლებზე იდგა, დაბნეული, გაოგნებული და თვალებში ცეცხლი უკიაფებდა; ერთხანს უაზროდ შესცქეროდა ჩირაღდნებს, მერე კი, სიმხურვალემ საღებავიც რომ გაუდნო, გამოერკვა, თავი გაიქნია და ბალახს ორი თეთრი წერტილი რომ დააჩნდა, თქვა:

მაშინ, ვილაპარაკოთ.

- ვილაპარაკოთ, ზეზუხბაია, - გულზე მოეშვა ქალს, - რამდენიც გინდა, იმდენი ვილაპარაკოთ.

დაჯექი...მაშინ.

ქალი ლამაზად დაეშვა მოკეცილ ფეხებზე და მრგვალ, გადიდებულ მუხლისთავებს გაოცებული შეაცქერდა დომენიკო. ჯამბაზიც ისევ მუხლმოყრილი იდგა, მერე კი თითქოს დადაბლდა – უკან-უკან გადაიხარა და ქუსლებზე დაჯდა. ერთხანს ასე ისხდნენ, გაყურებულნი, თავ-თავისთვის, და უცებ ჯამბაზი მოკლე, ძლიერი ბიძგიით ისევ მუხლებზე დადგა, მომუშტული ხელები განზე გაშალა, თვალები დახუჭა, ნიკაპი ქალს მიაშვირა და ყელდაჭიმულმა ასე თქვა:

- მე აღარ შემიძლია, ანა, იცოდე, აღარ შემიძლია, ყველაფერს თვისი საზღვარი აქვს, აღარ შემიძლია, გესმის?

როგორ ლაპარაკობდა...

- დღედაღამ შენთან ვარ, შენს გვერდით – ერთად გამოვდივართ, ვჭამთ, ვსვამთ და ღამღამობითაც ჩარდახიდან შენი მშვიდი, უდარდელი ფშვინვა მესმის და ველარ ვიძინებ – აღარა მძინავს. აი, ასე ვწევარ, შემომხედე, - მიწას ლოყა დაადო კაცმა, - აი, ასე ვწევარ, შემომხედე, - მიწას ლოყა დაადო კაცმა, - აი, ასე ვწევარ მოკუნტული, ხან ლოყას ხელისგულზე დავიდებ და დიდხანს აღარ შევიცვლი გვერდს, მაგრამ მაინც ვერ ვიძინებ და ბოლოს, გამწარებული, აი, ასე, პირქვე გავიშოტები და ფრჩხილებით მიწას ვფხოჭნი, ხომ ხედავ, შენ კი... ჰეე, შენ ისე არხეინად ფშვინავ... და, ჯანდაბას, ღამეს კიდევ არა უშავს, ბოლოს და ბოლოს, მაინც ჩამეძინება, - თვალი მილულა კაცმა და წამით გაყუჩდა, - ცალ ლოყაზე მიწა აჰყოლოდა, - მაგრამ დღისით! - თავი მკვეთრად გაიქნია და მრისხანედ მიაჩერდა ქალს, - დღისით რა გიყო, როგორ არ შეგხედო, როგორ არ გისურვო – ირგვლივ ტრიალებ მუდამ ასეთი. ნახევრად შიშველი... მთელი დღე თვალწინ მყავხარ, მთელ დღეს შენი სურვილი მაწვალებს, ისიც კი მინდა, აღარ შეგხედო, აღარ გისურვო, გადაგივიწყო, მაგრამ როგორ – ხალხის წინ, მუდამ ახალი უცნობების თანდასწრებით, და შენი მოსულელო მეუღლის, დოლთან გაჯგიმული ბემფის თვალწინ ხელები ცივად უნდა შემოგხვიო წელზე, მაღლა, ჰაერში აგიყვანო და მერე მხარზე შეგისვა, გადაგივიწყო – ადვილი სათქმელია... და შენიანად მაღლა კიბეზე უნდა ავიდე და ჩამოვიდე. შენ კი ფერადი, სულელური რგოლები მოხერხებულად უნდა ათამაშო, ხალხს ეს უკვირს და, ის რომ იცოდნენ, როგორ მინდიხარ და თავს როგორ ვიკავებ, ეს რომ იცოდნენ... იქვე, ლოყასთან, შენი მკვრივი, ქათქათა ბარძაყი მაქვს, და თეთრ საღებავსაც ყოველთვის იმიტომ ვისვამ, ლოყით რომ არ მოგეხუტო ფეხზე, რადგან მერე, ოოო, მერე, ველარაფერი ვერ შემაჩერებს, ველარაფერი, ანა, იმსიმაღლიდან გადმოვარდნისას აი, მაგ ტუჩებზე დაგაკვდები და, სანამ მიწაზე დავეცემით, მანამდე ამოგხდი სულს და რომ იცოდე, აი, ახლაც როგორ მსურხარ, როგორ მინდიხარ, შენ რომ იცოდე, ანა!

და მოიხარა, შუბლი მუხლს დააბჯინა, ბრაზიანი ჩურჩულით გაწელა: ჰხაა... ჰა! და ისევ მიაჩერდა.

სახეგანათებულ, გვერდზე თავგადაწეულ ქალს საჩვენებელი თითი მსუბუქად დაებჯინა მიწაზე და არც ეტყობოდა, ფიქრობდა თუ ჭრიჭინას უგდებდა ყურს - ღამის იდუმალების გულუბრყვილო, ჯიუტ მაცნეს.

- ხანდახან მგონია, არავინ მიყურებს – მეთქი და უეცრად მაინც შევტრიალდები, - თქვა ქალმა და ოდნავ გაიქნია თავი, - და თურმე იქვე ბემფი დგას, ეს – ესაა თავჩაქინდრული, დამორცხვებული და თითებით კი დიდ თეთრ ღილს აწვალებს. რა აქვს დასარცხვენი – ქმარია ჩემი, მაგრამ მუდამ მორიდებული ღიმილით მიყურებს, აი, როგორ გითხრა... სულ სხვანაირი თვალებით და რომ გაიცინებს, ორივე ლოყაზე პაწაწინა, სასაცილოდ შეკეცილი ფოსოები უჩნდება. მე მართლა მიყვარს ბემფი, რადგან ის კეთილია, ღონიერი და თანაც ქმარია ჩემი, შენ კი, ზეზუხბაია, შენ, ვერასდროს ვერ შეგიყვარებ, რადგან რალაცნაირად... როგორ აგიხსნა?! რალაცნაირად, სხვანაირი ხარ - - ამდენი ხანია, ერთად დავიარებით და გაღიმებული არ მინახიხარ, ტირილიც არ შეგიძლია, გულით ხომ

ვერასოდეს გაიცინებ და, საერთოდაც, ვერაფერს გააკეთებ გულით...

- ვერაფერს, არა?- განრისხდა კაცი და გრძელი ყვრიმალეები ამოებურცა,- გაიკვირვა ქალმა,- ეგ არც ტიროდა და არც სიცილი, რაში მაგარია...აბა, თუ გაიცინებ.

კაცი ერთხანს შეფიქრიანდა, მერე თითქოს დაიძაბა, მაგრამ სახე მოეჭმუხნა და თქვა:

რა გაცინებს, ცეცხლი მიკივია.

აი, ხომ გითხარი, გაცინებაც კი არ შეგიძლია, გაცინებაც.

შენ კარგად იცი, რაც შემიძლია,- თვალეში მიაჩერდა კაცი,- ორი სოფელი

ხელებზე მოარულს გამივლია. მაგ ხუთ ჩირაღდანს ცალი ხელით ათამაშებ, კბილებით ლურსმანს გავლუნავ, ჩვენი ურემიც ბევრჯერ გადამიტარებია მკერდზე და ამაყად შემართა თავი,- ფლეიტაზე, უსათუთეს საკრავზედაც ვუკრავ.

ბემფიც კი უკრავს,- თქვა ქალმა და თვალი აარიდა,- დოღზე.

ჰე,- ხელი აიქნია კაცმა,- დოღი რაა...

- საკრავი ყველა ერთია, სუყველა,- ჰაერში ჩირაღდნებით წრე შემოხაზა ქალმა და ირგვლივ ჯერ სწრაფად ატორტმანდა ჩრდილი, მერე კი ზღაზვნით და უხალისოდ,- დოღი რა, ცუდად გუგუნებს?

ჰე, - ისევ აიქნია ხელი კაცმა, - დოღი რა საკრავია...

- ცუდი კაცი ხარ, ზეზუმბაია, - ზიზღით მიაჩერდა ქალი, - ისიც არ იცი, რომ ვისაც არ უნდა შეეძარო, შენ მაინც იგივე იქნები, რაცა ხარ, ზუსტად იგივე. გაუგებრად ხომ არ ვლაპარაკობ?

არა, არა... სწორი არა ხარ, თორემ გაუგებარი რაა...

- არაფერი, არა?.. და რომ იცოდე, საერთოდაც, შენი თვალეები არ მომწონს, გაყინული, მომწვანო-მონაცრისფრო, და სახელიც, სახელიც ისეთი გაქვს, ჰეჰ – ზეზუმბაია...

როგორ ლაპარაკობდნენ!

- მე კიდევ ის შემიძლია, - გაახსენდა კაცს, - მაღალ ტოტს კბილებით ჩავეჭიდო და ისევ ვიქანაო, უხელებოდ ...კარგად მომისმინე, ანა, ქალო – ხომ წარმოგიდგენია სურვილი იმ კაცისა, ვისაც ასეთი რამ შეუძლია... დიდი ამბავი, მომწვანო თვალეები თუ მაქვს, ასეთი თვალეები თუ მაქვს, ასეთ თვალეებს აქებენ კიდევ... რაზე ფიქრობ?

- და სახელიც, სახელიც ისეთი გაქვს, - თქვა სიბნელეს მიშტერებულმა ქალმა, -

ზეზუხზაია... ზეზუხ -ზაია... თითქოს გველი შევარდაო ბუჩქებში.

-რეებს სულელობ! - ხელის ზურგი ტუჩებზე აიფარა კაცმა და წამით ძალიან განაწყენდა, მაგრამ იქვე გადაიფიქრა, ქალისაკენ გადაიხარა და ფრთხილად, ჩურჩულით ჰკითხა: - მერედა, არ გინდა გველივით შემოგეხვიო? თბილი გველივით.

- მართლა ეგეთი სახელია, - თავისას განაგრძობდა დაფიქრებული, სიბნელეს მიმტერებული ქალი, - აბა, ნელა და ჩურჩულით თქვი... აი, ასე – ზეზუხ...ზაია; თუმცა, თუგინდ ხმამაღლა და სწრაფად წამოიძახე ზეზუხზაია!.. მართლა ისეთია, თითქოს გველი შევარდაო ბუჩქებში, რა უცნაურია... - და გულწრფელად, ალერსით დაუყვავა, - იცი რა ზეზუხზაია, წადი აქედან...

- შენ არაფერი არ გწამს, - ფეხზე წამოდგა ამ დაყვავებით განრისხებული კაცი და ფართო საყელო აიწია, - შენ არაფერი არ გწამს, ანა, - აბა, მიმოიხედე, სუყველას დააკვირდი და მითხარი, თუ გეგულება ვინმე ისეთი, ჩემსავით ბევრი რამ რომ იცოდეს, ანდა, საერთოდ, სად შეგხვედრია ჩემისთანა ჯამბაზი!

- ნამდვილ ჯამბაზს, - ჩაილაპარაკა ქალმა და შეფიქრიანდა, - ნამდვილ ჯამბაზს, რაც მთავარია, თვალებში ყინული და წებო კი არა, ნაღვლიანი საიდუმლო უნდა ჰქონდეს...

-ოო, ესე იგი ნამდვილი ჯამბაზიც არ ვარ, არა? მე, არა, ანა?- აღშფოთდა კაცი, - ეს მე, ვისაც ყოველდღე შეიძლება ხერხემალი გადაელეწოს, ნამდვილი ჯამბაზიც არა ვყოფილვარ, ძალიან კარგი, კარგი, ძალიან კარგი...

-მაგით ვერ გამაკვირვებ,- მშვიდად უთხრა ქალმა,- ყოველთვის, ძალიან მაღლა რომ ადიხარ, მხარზე გაზივარ..

-მაშინ, ის მაინცა თქვი , თუ მოიძებნება ვინმე ისეთი ჩემსავით რომ უკრავდეს, ანდა, საერთოდ, -და გაამაყდა,- სხვაგან სად გეგულება ჰქმმარიტი მუსიკოსი.

-ბეფიც კი უკრავს, დოლზე,- ხმამაღლა თქვა ქალმა, თავი ჩაღუნა და ფრჩხილით მიწა მოჩიჩქნა.

-ჰე, დოლი რა ინსტრუმენტია,- ხელი აიქნია კაცმა,- ჩიპო რომ ჩიპოა, ისიც დაუკრავს...- და შემპარავად ჰკითხა:- ეგებ არ გესიამოვნათ ჩიპოს ხ სენება, ა, ქალბატონო? განრისხებულ ქალს ჩირაღდნებიანი ხელი მაღლა აუხტა, მაგრამ თავი შეიკავა, თითქოს დამშვიდდა და, სიძულვილისაგან მაინც თვალებმოწკურულმა, მძიმედ, მკაფიოდ უთხრა:

ნაგავი ხარ შენ, ზეზუხზაია...

როგორ ლაპარაკობდნენ!

ერთ მშვენიერ დღეს, სამუშაოდან მობრუნებულმა გვეგვემ ერთი პირი რომ გამოიძინა და ჭილოფზე გაბრუნებული წამოჯდა, ახალ შარვალ – ხალათში გამოწყობილი ბიბო ეზოში შემოვიდა, გვეგვეს შორიდანვე გაუცინა, ოროოდე ნაბიჯზე დაუდგა და ძალიან მეგობრულად, ხაზგასმული სიყვარულით თამამი სიტყვები უთხრა, თან კი, გზადაგზა, ერთთავად ილიმებოდა.

- ადე, შე ცუდლუტო, შენა, ბიჭო სადამდე უნდა იწვე და იძინო, ადექი, ქვეყანა გაკეთდა, - და გვეგვეს განსარისხებლად გამ ზადებულ სახეს თვალი რომ შეავლი, საჩქაროდ დააყოლა, - ისეთი კარგი რამე უნდა გითხრა, ბიჭო, ისეთი კარგი რამე-ე... გესმის? ადექი, გენაცვალე.

- რა იყო, - თქვა გვეგვემ თვალეზი მაგრად დახუჭა და ძალისძალით გაიზმორა.

ადე, ბიჭი, რო გეუბნები, როდისმე მომიტყუებინარ განა? ადე, ადე... ფიე, რა ცუდლუტი ხარ, შე დაუდეგარო, შენა... მოდი აქ, ბიჭო, შენა! გასძახა უცებ კოჭლს. - მოდი, გან – გან რო დაეთრევი დილიდან სადამომდე!

რა გინდა, - უთხრა კოჭლმა და შორიახლოს გაჩერდა.

მოდი, რო გეუბნებიან! გამოადგი ფეხი!

აჰა.

კიდევ!

აჰა!!

ეგრე, წადი ახლა და დოქით კარგი ცივი წყალი მოიტანე.

კოჭლმა ყმამ თავით ფეხებამდე ზიზლით აათვალიერა და წავიდა. ,, ი, როგორ ამხედ - დამხედა, უნდა დამეყვირა, არა? მაგრამ არაფერი რომ არ უთქვამს... და როგორ უნდა მეყვირა, ჰა? “ და, შეფიქრიანებულს, ბუნდოვნად ისიც გაახსენდა, რისთვის მოვიდა აქ და ჭილოფზე მჯდარ გვეგვეს დაუდევრობით თავზე დაადო ხელი. იმან კი თავი ისე მკვეთრად გაიქნია და ისე წამოხტა, შემკრთალი ბიბო მაშინვე გამოერკვა, საწყლად, შიშნარევი სევდით მიაჩერდა გვეგვეს უხეშ, მზით გარუჯულ სახეზე და განრისხების მრავალსაფეხურიან კიბეზე წყრიმის ერთი გადადგმული ნაბიჯი – უეცრად მოკუმული ტუჩები რომ დაინახა, მაშინვე შეაგება:

ქალი უნდა შეგროო, ბიჭოო, ქალი.

ჰა, - შეკრთა გვეგვე და აშკარად დაიბნა, - რათა...

როგორა?

რათა...

როგორ თუ რათა, შე ცუდლუტო, - გამოცოცხლდა ბიბო და ეშმაკურად წაუმღერა, - რათა და იმა-თა, იმათაა...

ვინ ქალი, რა ქალი... - მიაჩერდა გვეგვე დაუცებ თვალი აარიდა, - აბა, რას ამბობ, რეებს ლაპარაკობ, ბიბო...

ჰეე, ბიბოს არ იცნობ შენა, - გაიჯგვიმა პირველი ყმა, - ისეთი ქალი შეგერთო, შენი მოწონებული...

მართლა?

მართლა.

ჰიი, - ნიკაააააპი მკერდზე მიიბჯინა და საყელოში ჩაიცინა გვეგემ, - რას ამბობ ადამიანო.

რასაც ვამბობ, ის მე ვიცი, - დააიმედა ბიბომ, - წადი ეხლა შენა, ხელ-პირი კარქა დაიბანე, ახლები ჩაიცვი, მოემზადე მოკლეთა და ისეთ ადგილას წაგიყვანო, უკეთესი რო აღარ იქნება. აჰა, ესეც მობრძანებულა დოქიტა, ჯერ პირზე წყალი შეისხი, მერე ჩაიცვი, კარქი?

კარგი.

მერე თმაც დაივარცხნე, ჩემი ხათრი თუ გაქვს.

თმა რათა...

ბიჭო, დაივარცხნე-მეთქი, რა იყო, თმის დავარცხნასაც რამე უნდა? ჰა?

ვნაზხოთ, ვნახოთ, -თქვა გვეგემ.

მე კიდევ, სანამ შენ გაემზადები, ჩემსას მივალ და მოვალ... ანდა, რომ ჩამოივლი, ერთი შენებურად კოხტად მომამახე და ხელად გამოვალ, კარქი?

კარგი?

ნახირი ბრუნდებოდა სოფლად. ვიწრო ურღობეში სწრაფად მიმავალო ბიბო წამდაუწუმ ფერხდებოდა, მერე ძროხას გაბრაზებული აუვლიდა გვერდს, ერთი-ორს იდაყვიც კი გასცხო, „რამდენნი ხართ მაინც, უ, თქვენი...“ ბინდდებოდა, ჯერ კიდევ უჩინარი შავი წერტილები შეერია ჰაერს, და დაღლილ დღეს ჰაეროვანი სხეული მსუბუქად დაუბუჟდა თითქოს- აგრილდა. დიდი, ფერადი ძროხები ორღობით ბრუნდებოდნენ სოფლად,

გვერდებგამობერილნი, სავსე ცურებით, და ეზოებში დაბმული ხბოები ჭიშკრისაკენ იწევდნენ, თოკები დაიჭიმა, ხეზე მიძვრებოდნენ თვლემამორეული ქათმები, ჩიტების აწივლებული გუნდიცერთბაშად მიჩუმდა და ორღობეში მიმავალ ბიბოს აღიზიანებდა სიჩუმე – თითქოს ვიღაც შესცქეროდა. ყოველივე ააშკარავებდა სიჩუმეს – შეჩვეულ ჭიშკარს მიმდგარი ძროხა მაღლა აპყრობილ თავს ღონივრად გაიქნევდა და მერე დაჭიმული კისრით, თვალეზდახუჭული შეჭბლავლებდა ბინდში ჩამუქებულ სახლს – მ-მუუ...რძე ჯიუტად ჩხრიალებდა კასრში, სადღაც კარი ჭრიალებდა, სკივრი ხმაურით იკეტებოდა, სარკმლებში ზოგან სუსტად ციაგებდა სინათლე... ვიღაცა უყურებდა!

იქაც კი, საკუთარ ეზოში.

-მოდი აქ, ქალო,-გასძახა ცოლს,-ისინი მოამზადე, მივდივართ.

დოქი ფრთხილად მიიყუდა, ხალათი რომ არ გასვროდა.

პირი მაჯით მოიწმინდა, მერე ცოლს თვალი გააყოლ-გამოაყოლა და გაბრაზდა:

-რა დედოფალივით გამართული დადიხარ, შენი...

ქალმა მოუყრუა.

-ერთად გადააბი როგორმე, ერთ თოკზე, გესმის?

-კარგი.

-სადაა... „ის სად არი, ვაიმე, თუ დაკარგე,- გაიფიქრა ბიბომ და სკივრს თავი ახადა,- არა, აქა ყოფილა, კიდევ კარგი, უჰ...“

ეზოში ჩასულს, ცოლმა გრძელი თოკის ბოლო გაუწოდა. ბიბომ გამოართვა და თოკზე გაბმულ საქონელს, ცოლმა გრძელი თოკის ბოლო გაუწოდა. ბიბომ გამოართვა და თოკზე გაბმულ საქონელს გადახედა.

-ის ბურვაკი ხომ არ დაგავიწყდა!

-არა.

ცხენი ხომ უნაგირითაა...

-კი.

-კი.

ხბო რამდენია, ორი?

-ორი.

-დაბნელდა და.. თხებიც აქაა, არა?

-თხებიც.

-აბა, წავედი,- თქვა და ერთხანს შეიცადა. ზურგსუკან ცოლი ეგულეობდა, ბიბო იდგა დარაღაცას უცდიდა. მერე უცებ შეტრიალდა და აღრიალდა:

-ეგება გავგიჟდი! იქნება ჭკუიდან გადავცდი, ან რამე, და ამოდენა საქონელი რომ მოვიყვანე და ისევ მომყავს, არ უნდა მკითხო, სად მივდივარ? ჰა!

ქალმა შეხედა და მშვიდად ჰკითხა:

-სად მიდიხარ?

-რა შენი საქმეა!- იფეთქა ბიბომ,- რა შენი საქმეა, შე ტულუ...-და თავისთვის ჩაილაპარაკა,-აბარე ამას ანგარიშები, არ დადის გაჭიმული?

-ბიბო,- მკაცრად გაისმა სიბნელეში.

-ჰო, მოვდივარ გვეგვე, მოვდივარ, გენაცვალე,- გაეპასუხა და ცოლს მიუგდო,- დაიცა, დავბრუნდე, მე შენ გაჩვენებ...

-გვეგვე არა ვარ,- გაისმა ისევ,- არ მოვდივარო, გვეგვემ.

-რაო?- შეიცხადა პირველმა ყმამ,- ვითომ რათაო... პირი ხო დააბანინე...

-კი.

-თმა თუ დაივარცხნა.

-ივარცხნიდა, ჰო.

-ჰოდა, ისე წამოვა, შენი მოწონებული.

და მართლაც, ათიოდე წუთის შემდეგ, ჩაბნელებულ შარაგზაზე ბიბო საქონელს მიერეკებოდა. ცალ ხელში თოკი ჩაებლუჯა, მეორეთი კი ფეხებთან კვარს უნათებდა გვეგვეს და მოხრილი ემასლაათებოდა:

-იცოდე, კარგად აათვალიერე, ჩათვალიერე, ყურება ფული არა ღირს, ჩუმ-ჩუმად შეხედე... აჰა, ეს ქამარი გაიკეთე, ვერცხლისაა, როგორ დაუკვირდები, ეგება მე ვცდები,

ხომ შეიძლება- კაცნი ვართ, მაგრამ შენ არ უნდა შეცდე, მაგრა დაუკვირდი, მაგრა. იცოდე, ქალს ორი რამ უნდა ჰქონდეს კარგი- ტან- ფეხი და სახე. გაიგე?

-მაშ, აბა ტყუილად ხომ არ გისმენ.- თავი გამოიღო გვეგვემ.

...

- საათობით შეეძლო თავგადაწეული მდგარიყო და ცაში ეცქირა – ჰე, დიდი უცნაური წინამძღოლი გვყავდა. წვიმიან დღეს, როცა მთელი ლაშქარი ხეებქვეშ შეიყუჩებოდა, რჩეულნი კი ფერად კარვებში მხარ – თეძოზე წამოწვებოდნენ, წინამძღოლი გარეთ გამოდიოდა, ცას უყურებდა და, რომელიღაც უცნობი ბედნიერებისაგან თვალეზმოჭუტულს, სახეზე აწვიმდა. საავდრო ღრუბლებს, უხმო ზმუილით რომ იწელებოდნენ ნაცრისფერ ცაზე, აღტაცებული მისჩერებოდა. დიდი უცნაური კაცი იყო – მზიანი დღითაც სწორედ ასე შესცქეროდა კამკამა ქულას. ღამღამობითაც დიდხანს მდგარა სიბნელეში, ამორჩეულ ლოდზე ამაყად გახევებული, გულზე მკლავებგადაჭდობილი და მძიმე, სქელი მოსასხამი კუპრის ტალღასავით მდოვრედ ჩასდევდა ტერფებამდე, იდგა, ფიქრობდა... - უცნაური წინამძღოლი გვყავდა. იმისთანა მეომარი კი – ოო, იმისთანა მეომარი არსად მინახავს და ველარც შევხვდები – შენ რომ გენახა, დომენიკო, მშვილდს როგორ ხმარობდა, ხმაღს როგორ იქნევდა... სიმაგრეების აღება უყვარდა, გაფაციცებით შესცქეროდა, სქელ კედლებს როგორ ვანარცხებდით უზარმაზარ ლოდებს, აღტაცებული უსმენდა ბუკსა და ნაღარას, ყალყზე შემდგარი ცხემების ჭიხვინს და იმათ ფეხებთან ავარდნილ მტვერსაც ამჩნევდა – ყოველივეს აღფრთოვანებული შესცქეროდა: ბრძოლის ჟინით შეპყრობილი, აცახცახებული იდგა და ითმენდა, ლაშქარი კი აალებულ ისრებს სტყორცნიდა სიმაგრეში, ისინი კი, ისინი, ალყაშემორტყმულსი, განწირულნი, წიდნენ და მდულარეს გვასხამდნენ თავზე, მაგრამ დიდი, ტყავგადაკრული ფარი ყველას გვქონდა და კედლებისაკენ გავრბოვით – მთელი ხმით გავყვიროდით და ისე. საგულდაგულოდ გაწვრთნილებმა კარგი სირბილი ვიცოდით, მაგრამ ხანდახან რომელიმე ჩვენგანი უეცრად შეჩერდებოდა, ადგილზე შეტრიალდებოდა, და, გაჭიმული კეფით ენარცხებოდა მიწას და თავი გვევრდზე გადაუვარდებოდა, ღია თვალებს კი თითქოს იმ ადგილს აარიდებდა, საიდანაც ეს გაშეშებული ისარი ისროლეს, ახლა მკერდიდან უმოწყალოდ რომ ამოზრდოდა.წინამძღოლს კი არც ისარი ეკარებოდა, არც შუბი და ხმაღს ხომ ვერავინ ამგერებდა-ვის გაიკარებდა შორიახლოს. და ადგილს რომ მოსწყდებოდა, უნდა გენახა, კედლისაკენ როგორ ადიოდა კიბეზე, თავზე ფარგადახურული და რაღაცნაირად მორიდებულად იღიმებოდა- ფარს რომ იშველიებდა, ცოტათი იმისა რცხვენოდა; ეს ახოვანი, ბრგე კაცი მოხდენილად ადიოდა კიბეზე, ფარზე კი გამუდმებული, მრისხანე კაკუნს ისმოდა- არა, არ შეიძლებოდა, ფარი რომ არ ეხმარა. და როცა ქონგურს მიაღწევდა, ზედ, კედლის თავზე ამაყად გაიმართებოდა და მერე დაბლა ხტებოდა. ხმლით გაპობილი ჰაერის სისინი და ჭახაჭუხი გვესმოდა, სანამ კიბეზე ავრბოდით, მერე კი ერთბაშად თავზე ვახტებოდით წინამძღოლის ირგვლივ

შემოჯარულ მეციხოვნეებს და პატარა ხანში ჩახტომაც არ გვჭირდებოდა, რადგან ქონგურებიდან პირდაპირ დახოცილ მეომართა გროვაზე ვაბიჯებდით. კედლებთან ბრძოლა რომ შეწყდებოდა, წინამძღოლი ისარს გადმოიღებდა და იმ დაძაბულ სიჩუმეში სიმაგრის კუნჭულებს ათვალიერებდა. რომელიმე გამწარებული მეციხოვნე, ვისაც ძმა მოუკლეს, შვილი ან მამა, ყოველთვის იყო სადღაც მიმალული და ისრისა თუ შუბის ტყორცნას რომ დააპირებდა, წინამძღოლი მაშინვე თვალს მოჰკრავდა და იმის დანახვა რაც იყო, ალბათ მიხვდებოდა, დომენიკო-იმავე იმავე წამს ყელში ისარი ჰქონდა გარჭობილი. ყველაფერზე მეტად ეს უყვარდა-სიჩუმეში ხიფათის დაცვა დამოლოდინი, მე მგონი, ამისათვის იღებდა კლდეზე მიშენებულ სიმაგრეებს, ამისათვის ადიოდა ოკრობოკრო კიბეზე, ჰე, უცნაური წინამძღოლი იყო... ისე კი. უდანაშაულო კაცის მოკვლა არ სჩვეოდა, არც დანებებულთ სჯჯიდა სიკვდილით, ხელგაშლილი, მწყალობელი, დიდსულოვანი, ამაყად დაიარებოდა სიმაგრეში და, თუ გაწვიმდებოდა, სხვა ხომ აღარაფერი უნდოდა რა... რომელი ციხე არ აუღია, სად არ ასულა მსუბრუქი კიბით, ფარგადახურული და მორცხვად მომღიმარი, რომელ კუნჭულში არ უპოვნია ჩასაფრებული შურისმაძიებელი... სად არ ვყოფილვარ მასთან ერთად, ქვეყ ანა მოვიარეთ-ის, წინამძღოლი, უშიშარი, მკლავუტყუარი, ახოვანი, ცხენზე იჯდა და წინ მიგვიძღვოდა, ჩვენ კი, ჩვენ, ქვეითები, არეული ნაბიჯით მივდიოდით ... სად არ ვყოფილვართ, ზამთარ-ზაფხულ მივაბიჯებდით. ბევრი ვიარეთ, რაარ გადაგხვდა, იმ ქვეყანაშიც აღმოვჩნდით, დიდი ყინვები რომ სცოდნია და თავპირახვეულნი მივლასლასებდით გაჩხიკინებულ ხეებს შორის, მკვდარი, გაყინული ჩიტები კი ქვებივით ცვიოდნენ ირგვლივ და მოყინულ თოვლზე პაწია ღრმულები ჩნდებოდა. იმ უსაშველოდ გრძელ, გაჭიმულ ღამეებში ცეცხლთან ვწრიალებდით და, სახეზე გინდაც წარბები შეგვტრუსოდა, ზურგზე მაინც გვციოდა; ბეჭებს თუ მივუშვერდით ცეცხლს, სახეზე კლანჭებად დაგვეტაკებოდა სუსხი და მთელ ღამეს ასე ვმაგმაგებდით, კოცონთან თოვლი იტკეპნებოდა. ბედს ვიწყევლიდით ჩუმად ძალიან ჩუმად ვკრუსუნებდით, წინამძღოლი კი, პმხრებში აწურული- იმიტომ კი არა, რომ ციოდა, არა, შეუმჩნევლად უნდოდა ჩავლა- მხრებაწურული მიიპარებოდა ცეცხლს იქით, ტყეში, უფრო იქით კი, ველზე გავიდოდა და მოწიწებით იყურებოდა. რას ხედავდა და... თხელი ღრუბლების მიღმა აბჟუტებულ მთვარეს, საკუთარი სინათლის ლბილი შარავანდედით მოსილს; შორს, სიღრმეში ჩამუქებულ თოვლს, გზადაგზა რომ ბარბაცდებოდა და მის ფეხთით იისფერდებოდა; და თუ თოვდა კიდევ და მკრთალს შუქზე აკვესებული მსხვილი, მსუბუქი ფანტელები თვალს აუჭრელებდა, სხვა ხომ აღარაფერი... არ უნდოდა რა... ჩვენ კი ისევ თავ-ბედს ვიწყევლიდით და მზე, აჰ, მზე გვენატრებოდა, ყოველნაირი: გინდა-თეთრი, აალეებული, თუგინდ- წითელი, ზღვაში ჩასვლისას როა ხოლმე და თუნდაც მოყვითალო, ჩვეულებრივი, მზე გვენატრებოდა. და ისიც, ისიც საკმაოდ ვიხილეთ- დაბზარული მიწა, შენ თუ გინახავს, დომენიკო, ერთიანად დამსკდარი, მწყურვალი, ხახადაფჩენილი მიწა, იჰ, ეს რა სიცხე იყო, იქ უნდა გენახა- ჩრდილიდან ჩრდილამდე ძლივს გადავდიოდით, მისავათებულნი, მძიმედ ვქლოშინებდით, და თვალზე ბურანი ჩამოწვა; სანამ მდინარე ჩამოდიოდა, კიდევ არა უშავდა- დღედაღამ წყალში ვეყარეთ, თავს ჩავრგავდით დალოცვილ სიგრილეში და, გახარებულნი, ვჭყუმპალაობდით კიდევ, წინამძღოლი ღიმილით შემოგვცქეროდა. მერე კი, დომენიკო, მდინარე რომ დაშრა, სულ რომ დაშრა, აღარ ვიცოდით, საით წავსულიყავით და ჩრდილს შევაფარეთ თავი;

არაქათგამოცლილებს, არაფრის თავი არა გვექონდა, მიწაზე ვეყარებით და, თავს თუ წამოვწევდით, იმ დიდ, უმოწყალო სინათლეში ისე აშკარად ჩანდა ყოველი ფოთოლი... მერე უფრო დაცხა. ქანცგაწყვეტილებს, სულ ნიავი გველანდებოდა, რადგან გავარვარებული ჰაერი ლივლივებდა და ფოთლებსაც უფრო ახტუნავებდა. ფორთხვით მივყვებოდით ახლა უკვე სწრაფად გაქცეულ ჩრდილს და, ვინც ვერ მოასწრებდა, ვაი იმისი ბრალი -იქვე რჩებოდა...ასე ვბობლავდით, დომენიკო, მთელი ლაშქარი ხეების ირგვლივ ბობლავდა, წინამძღოლი კი,მკერდზე ნაღვლიანად მკლავებდაჭდობილი და მომლოდინე,მარმარილოს გლუვად აელვარებულ კედელს მიყრდნობილი, მწუხარედ შემოგვცქეროდა და ხმას არ იღებდა... საქონელი კი ისევ იქ იწვა, სადაც ადრე გრილი მდინარე მოდიოდა და, მშვიდად მოკეცილნი, მორჩილნი, სადღაც შორს, მდინარის სათავისაკენ ნაღვლიანად იყურებოდნენ. სვ ავების გუნდი დასტრიალებდა მივარდნილ ნახირს და სულთმობრძავ ძროხებს ზურგს უკორტნიდა. მოკაუჭებულ ნისკარტს სისხლში აწყობდნენ თავს, მერე ავად გაიხედ-გამოიხედავდნენ განზე და ისევ ჩააწყობდნენ ნისკარტს...მერე უფრო დაცხა. წყალი კი არა, სუნთქვაც ჭირდა და, ღონეს ოდნავ თუ მოვიკრებდით, თავს გაჭირვებით წამოვწევდით და თითქოს ზანტად ვიყეფებდით - ასე ვეძებდით დაღებულ პირით სულ მცირე ჰაერს – სად იყო,თორემ კი. მერე, უფრო დაცხა. ახლაც არ ვიცი, საიდან გაჩნდა იმდენი ღამურა, დღისით, მზისით, ღამურები მოედვნენ იქაურობას და საზარელი წრიპინით, შავად დაფარფატებდნენ ალივლივებულ ჰაერში... გველებიც გვკბენდნენ! ისე მომრავლდნენ...